

บทบาทครูประถมศึกษาในการถ่ายทอด ค่านิยมทางศาสนา

มร.
นายงานอภัย วัฒนกิจ 42
^

อ้อมเดือน สดมณี
นกลีลา สุขถิ่นไทย

ทุนอุดหนุนการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

บทบาทของครูประถมศึกษาในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

โดย

อัม เกื่อน สอนดี   ศศ.ม. (สังคมวิทยา)
นกลีถ   สุขถิ่นไทย   ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว)

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
สิงหาคม 2529

ได้รับทุนอุดหนุนประเภทผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา
จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ประจำปี 2528

คำนำ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของครูประถมศึกษาในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา เป็นงานที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาของไทยในการถ่ายทอด ค่านิยมทางศาสนาแก่เด็ก ซึ่งแท้ที่จริงแล้วบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้ของครูนับ เป็นบทบาท ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน การมุ่งศึกษา เพื่อหาข้อมูลในส่วนนี้ของผู้วิจัยทั้งสอง จึงนับ เป็น เรื่องที่มีประโยชน์มาก เพราะข้อมูลที่ไดมานี้สามารถ ใช้ประโยชน์ได้ในหลายประการ ทั้งในด้านการนำมาใช้ เป็นข้อมูลของงานวิจัยต่อไป ทั้งในด้านการวางแผนการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา ของครูแก่เด็ก และในประการท้ายสุดก็คือ ในการวางแนวทางในการแก้ปัญหา พฤติกรรมของเด็ก ด้วยวิธีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา เพราะฉะนั้นจึงนับได้ว่า งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นงานที่มีประโยชน์ยิ่งยวดต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

ผลที่พบในงานวิจัยชิ้นนี้ ที่สำคัญเช่น ครูให้ความสำคัญแก่งานด้านการสอนเป็น อันดับแรก การอบรมศีลธรรมเป็นอันดับรอง และการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนเป็น อันดับหลังสุด ช่วยทำให้มองเห็นความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตน จึง ทำให้สามารถวางแผน เพื่อช่วยทำให้ครู ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น ส่วนผลอื่น ๆ ที่ได้พบเช่น ครูส่วนใหญ่จะมีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแก่นักเรียน ของตนและครูที่ทำการสอนจะมีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแก่นักเรียนมากขึ้น หรือ ครูที่มีค่านิยมทางศาสนาต่างกันจะมีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแก่นักเรียนต่างกัน ย่อมช่วยทำให้สามารถวางแผนการส่งเสริมครูให้มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาได้อย่าง มีประสิทธิภาพ และผลที่พบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่พบว่าครูที่อยู่สังกัดต่างกันจะมีการถ่ายทอด ค่านิยมทางศาสนาต่างกัน ย่อมช่วยทำให้เกิดการตระหนักถึงความจำเป็นในการวางรูปแบบ ของการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแก่ครูให้ เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งหมด

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วง ไปได้อย่างดีด้วยความวิริยะอุตสาหะของผู้วิจัยทั้งสอง คือ อาจารย์อ้อมเตือน สคณดี และอาจารย์นงเล็ก สุขถิ่นไทย และด้วยการสนับสนุน ค่านเงินอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงทำให้สามารถไต่ถามวิจัยที่มีคุณค่าชิ้นนี้เพื่อการใช้ประโยชน์ต่อไป

พฤษภาคม ๒๕๒๙

(ดร.เพ็ญแข ประจันปัจฉิม)

ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

สิงหาคม ๒๕๒๙

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง "บทบาทของครูประถมศึกษาในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแก่นักเรียน" นี้ เป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประเภทผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา ประจำปี 2528 ผ่านมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้แก่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ในการดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ดร.เพ็ญแข ประจันปัจจนึก ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ตลอดจนได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ทัศนาศ ทองภักดิ์ และข้าราชการ พนักงานของสถาบันวิจัย-พฤติกรรมศาสตร์ นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามของงานวิจัยนี้คือ ครู อาจารย์ จากโรงเรียน สังกัด สป. กทม. และ กทม. อีก 10 แห่ง ที่มีชื่ออยู่ในภาคผนวก ก็ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง รวมไปถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างอีกด้วย ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ในขั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร จึงใคร่ขอแสดงความขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณ คุณเอี่ยมดาว สนสุภาภรณ์ คุณนิยม ทวีชัยเจริญ และคุณวิจิตร อักษรชู ซึ่งได้ช่วยในการจัดพิมพ์รายงานการวิจัย เล่มนี้เป็นอย่างดีจนสำเร็จออกมาเป็นรูปเล่มอย่างสมบูรณ์

อ้อม เคือน สกมณี

นงเล็ก สุขถิ่นไทย

สิงหาคม 2529

ความย่อรายงานการวิจัยเรื่อง
"บทบาทของครูประถมศึกษาในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา"

โดย

อ้อมเดือน สดมณี สค.ม. (สังคมวิทยา)

นกลเล็ก สุขถิ่นไทย ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว)

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ประเภทผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา ประจำปี 2528

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2529

การศึกษาในเชิงวิเคราะห์หาความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่ และบทบาทที่ปรารถนาของ

ครูสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาให้แก่เด็ก โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครูอาจารย์ซึ่งปฏิบัติหน้าที่
สอนในภาคปลาย ปีการศึกษา 2528 จำนวน 200 คน การวิเคราะห์ความขัดแย้งของบทบาท แยก
พิจารณาโดยกำหนดบทบาทเป็น 2 ประเด็น คือหน้าที่ และสิทธิ ได้แก่ หน้าที่ที่ครูอาจารย์ปฏิบัติ และ
สิทธิที่ครูอาจารย์ได้รับ โดยเน้นที่ความขัดแย้งระหว่างสิทธิที่ได้รับ กับสิทธิที่ชดเชยและหน้าที่ที่ปฏิบัติ
และหน้าที่ที่ชดเชย นอกจากนั้นยังได้แยกวิเคราะห์ในตัวแปรอื่น ๆ คือ สังกัดที่ครูอาจารย์รับราชการอยู่
เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา สาขาที่จบ อายุการทำงาน ค่านิยมทางศาสนา ความคิดเกี่ยวกับ
ตนและการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
คือร้อยละ ค่าสหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูอาจารย์ที่สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จะมีความขัดแย้งในหน้าที่มากกว่า
ครูอาจารย์ที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. ครูอาจารย์ที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีความขัดแย้งในสิทธิ
มากกว่าครูอาจารย์ที่สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร
3. อายุการทำงาน จะมีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความซัดแย้งในหน้าที่และสิทธิของครูอาจารย์สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. ความคิดเกี่ยวกับตนของครูอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับความซัดแย้งในสิทธิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความซัดแย้งในหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
6. ครูอาจารย์ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาต่างกัน มีความคิดเกี่ยวกับตนไม่แตกต่างกัน
7. ครูอาจารย์ที่สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครมีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาต่างกัน มีค่านิยมทางศาสนาต่างกัน และพบว่าครูอาจารย์ที่สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาในระดับต่ำ จะมีค่านิยมทางศาสนาสูงกว่าครูอาจารย์ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาในระดับกลาง
8. ครูอาจารย์ทั้งหมดมีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาในระดับปานกลางและมาก เมื่อแยกดูตามสังกัดครูอาจารย์สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีการถ่ายทอดในระดับปานกลางและมาก ร้อยละ 69.1 ส่วนครูสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร มีการถ่ายทอดในระดับปานกลางและมาก ร้อยละ 54.2
9. จากแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับหน้าที่ของครูประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับหน้าที่สอนให้ความรู้ เป็นอันดับหนึ่ง อันดับสองคือการดูแลอบรมมารยาทความประพฤติ ปฎิบัติศีลธรรมอันดีให้แก่ักเรียน อันดับสามคือเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ักเรียน

Research Summary

"The Role of Primary School Teacher in Religious Socialization"

by

Omduean Soadmanee M.A. (Sociology)

Noklek Sukthinhai M.A. (Educational Psychology & Guidance)

Behavioral Science Research Institute

Srinakharinwirot University, Prasarnmitr

Bangkok, Thailand

1986

This study aims to analyze the role conflict and the socializing of religious values to the students of Bangkok primary school teachers. In this field study, 84 teachers from schools under the Office of Bangkok Primary School Education and 116 teachers from schools under Bangkok Metropolitan Administration Office were selected as samples. The samples were asked to complete a set of questionnaires to find out two sets of role conflict. The first set was the conflict between teachers' engaged obligations and desired obligations, the second set was the conflict between teachers' engaged rights and desired rights. Another variables such as teacher placement, sex, age, educational level, years of teaching, teachers' religious values, self-concept, and the socializing of religious values to the students were analyzed.

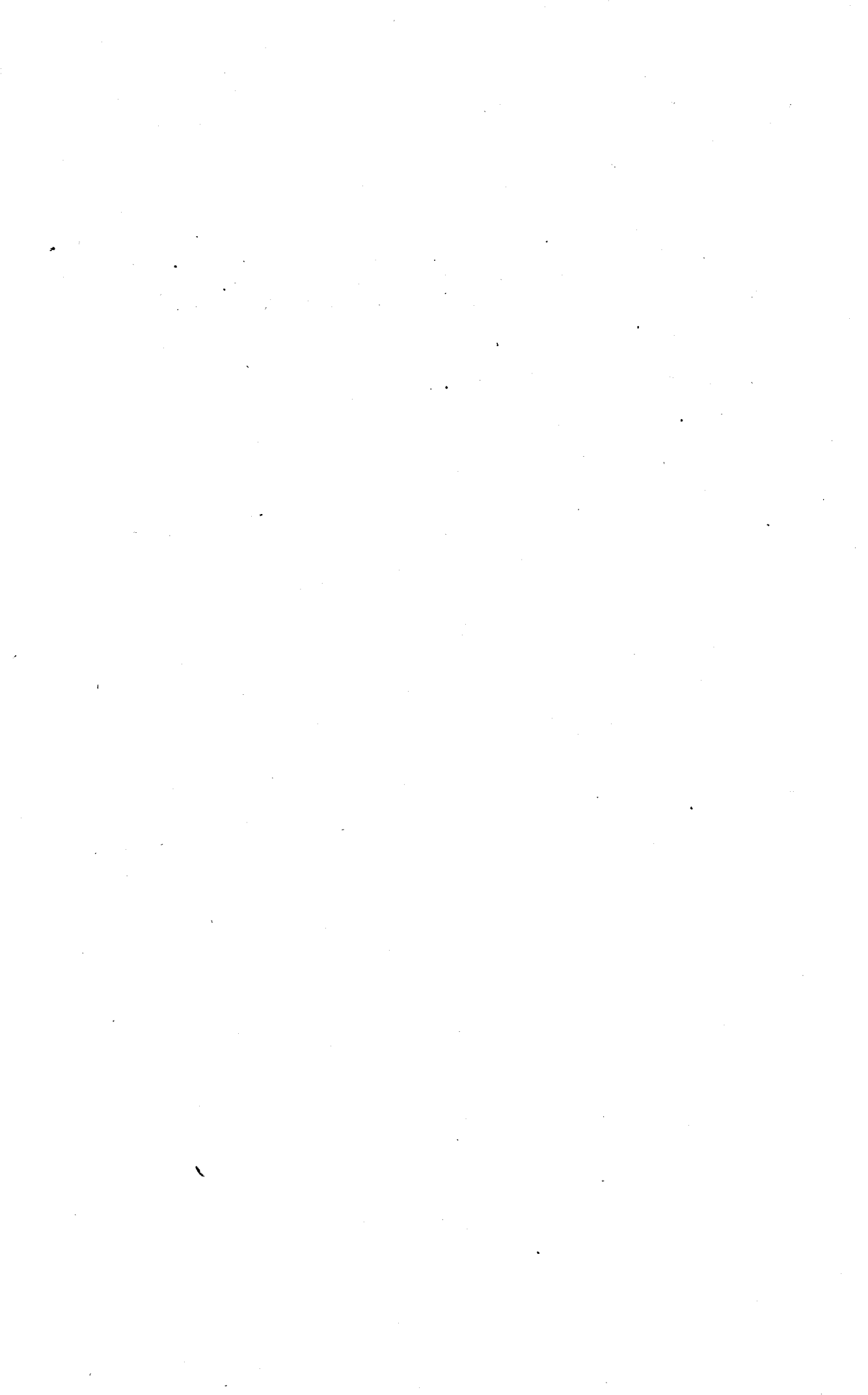
The results came out as follows :

1. Teachers from schools under Bangkok Metropolitan Administration Office indicated conflict between engaged obligations and desired obligation higher degree than teachers from schools under the Office of Bangkok Primary School Education.

2. Teachers from schools under Bangkok Metropolitan Administration Office indicated conflict between engaged rights and desired rights higher degree than teachers from school under the office of Bangkok Primary School Education.
3. Years of teaching was found to be related to the socializing of religious values to the students.
4. The Role conflict of teachers from schools under Bangkok Metropolitan Administration Office was found to be related to the socializing of religious values to the students.
5. Self-concept was found to be related to right conflict but not to obligation conflict.
6. Teachers who were different in socializing of religious values to the students were not different in self-concept.
7. Teachers from schools under Bangkok Metropolitan Administration Office who were different in socializing of religious values to the students had different levels of religious values. The ones who indicated a lower level of socializing the religious values to the students had higher level of religious values than teachers who indicated a median level of socializing the religious values to the students.
8. The teachers had high level of socializing religious values to the students. Comparing teachers from different types of placement, it was found that a greater members of teachers from schools under the Office of Bangkok Primary School Education (69.1%) had middle and high level of socializing the religious values to the students as for teachers from schools under Bangkok Metropolitan Administration Office, it was found that 55 % of them had middle and high level of socializing the religious values to the students.

9. Concerning the duties of primary school teachers, the teachers reported that the first important duty was teaching, the second one was socializing religious values and the third one was being good models to the students.

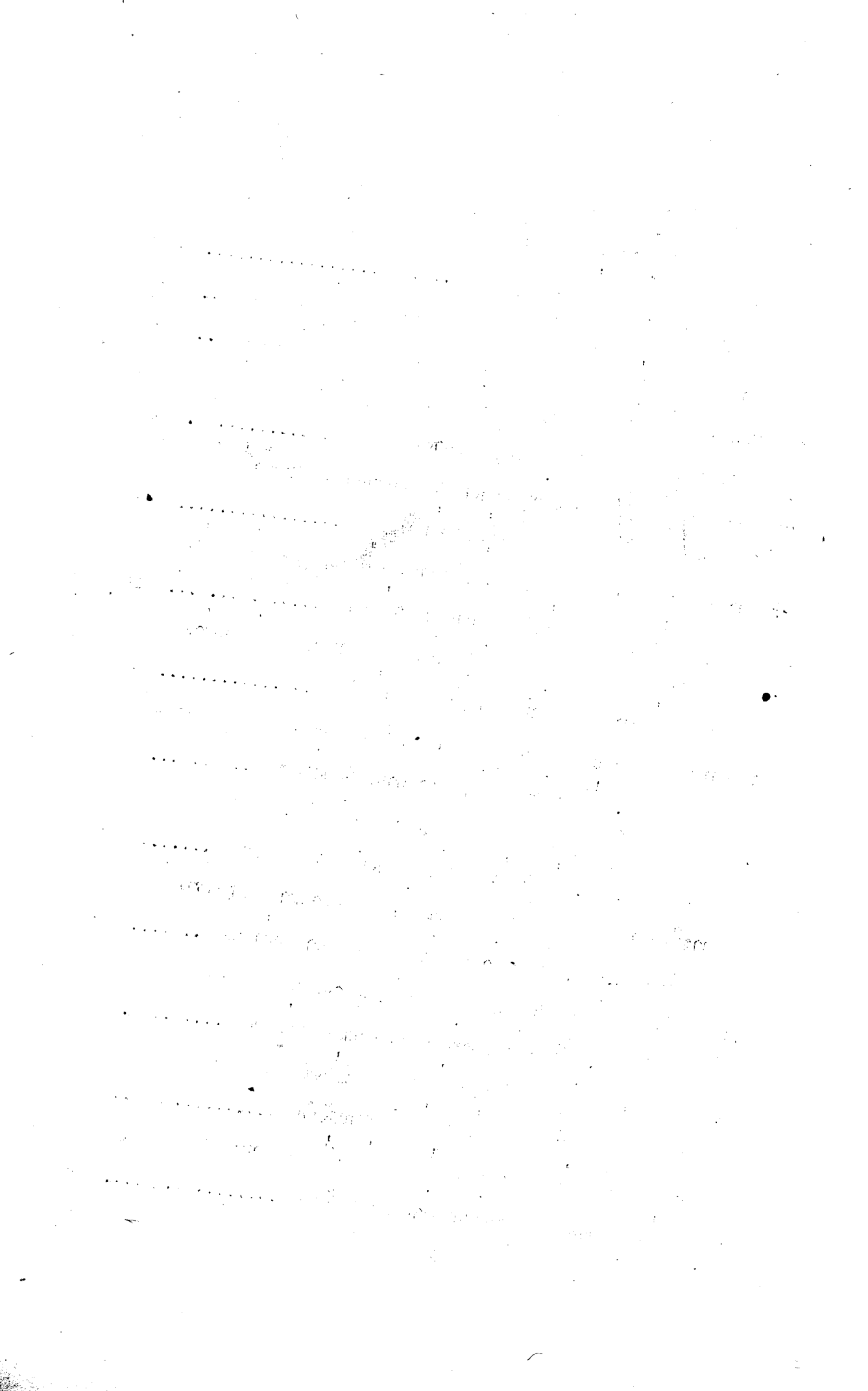

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
แนวทางการวิจัยบทบาทของครู	4
บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนา	5
ความขัดแย้งในบทบาท	10
แนวทางการวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมทางศาสนา	13
การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาในสถาบันการศึกษา	15
แนวความคิดทางทฤษฎี	22
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	27
คำจำกัดความ	27
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	28
สมมติฐาน	29
2 กลุ่มตัวอย่าง	30
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	30
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	32
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	33
3 การวิเคราะห์ข้อมูล	37
4 บทสรุปงานวิจัยและข้อเสนอแนะ	53
บรรณานุกรม	60
ภาคผนวก	66

52	.....	.....	.....
			.....
52	.....	.....	.....
			.....
51	.....	.....	.....
			.....
51	.....	.....	.....
			.....
50	.....	.....	.....
			.....
50	.....	.....	.....
			.....
49	.....	.....	.....
			.....
49	.....	.....	.....
			.....
48	.....	.....	.....
			.....
48	.....	.....	.....
			.....
47	.....	.....	.....
			.....
47	.....	.....	.....
			.....
46	.....	.....	.....
			.....
45	.....	.....	.....
			.....
44	.....	.....	.....
			.....
43	.....	.....	.....
			.....

13	ความสัมพันธ์ระหว่างอายุการทำงานกับความขัดแย้งในหน้าที่ และความขัดแย้งในสิทธิ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	46
14	ความสัมพันธ์ระหว่างอายุการทำงานกับความขัดแย้งในหน้าที่แยกตามสังกัด ..	47
15	ความสัมพันธ์ระหว่างอายุการทำงานกับความขัดแย้งในสิทธิแยกตามสังกัด ..	47
16	ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนกับความขัดแย้งในหน้าที่ และกับความขัดแย้งในสิทธิของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	48
17	ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนนิยมทางศาสนากับความขัดแย้งในหน้าที่ และกับความขัดแย้งในสิทธิของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	48
18	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน	49
19	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนนิยมทางศาสนาของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน	49
20	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนของครูอาจารย์ สังกัด กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน	50
21	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนของครูอาจารย์ สังกัด สป.กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน	50
22	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนนิยมทางศาสนาของครูอาจารย์ สังกัด สป.กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน	51
23	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนนิยมทางศาสนาของครูอาจารย์ สังกัด กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน	51
24	แสดงความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนของกลุ่มตัวอย่างแยกตามสังกัด	52
25	แสดงความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนนิยมทางศาสนาของกลุ่มตัวอย่างแยกตามสังกัด	52

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยเวลานี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ประเทศพัฒนาได้ก็คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) และเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าได้แก่การศึกษา เพราะการศึกษาจะช่วยพัฒนาความรู้และสติปัญญาของพลเมืองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูงขึ้น ช่วยให้คนสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และช่วยเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นในปัจจุบันและอนาคต คือ เตรียมพลเมืองดีให้แก่สังคม ช่วยพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพของบุคคล เตรียมกำลังคนหรือกำลังแรงงาน (Manpower) ให้สอดคล้องกับงานในสาขาต่าง ๆ และยังเป็นตัวการในการถ่ายทอดผลิตผลทางปัญญา ประสบการณ์และมรดกทางวัฒนธรรมสู่คนรุ่นใหม่ ปลุกฝังความศรัทธา ความเชื่อและอุดมการณ์ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ความความประสงค์ของสังคมนั้น ส่วนผู้ที่กระทำหน้าที่หรือบทบาทดังกล่าวนี้ทั้งหมดเรียกว่า วัตถุประสงค์สัมคมความมุ่งหมาย ก็คือ "ครู"

การกระทำบทบาท (Role performance) จะเกิดในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น บทบาทของครูก็จะถูกกำหนดโดยบรรทัดฐานของสังคม บทบาทเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับตำแหน่ง การมอบบทบาทในแง่ของการแสดง (ทิพย์รัตน์ แสงทอง 2528 : 27 อ้างอิงจาก Shaw 1967) ในแนวคิดด้าน Dramatization ของ กอล์ฟแมน (Golfman) เห็นว่าบทบาทเป็นตัวเชื่อมโยงสังคมกับบุคคล ซึ่งจะเกิดอยู่ภายใต้โครงสร้างสังคม พฤติกรรมของมนุษย์คือ เนื้อหาการแสดงบทบาท ตามบทที่ใครเป็นผู้สร้างบทบาทเหล่านี้ คือสังคม และบทบาทเหล่านี้จะทำให้เกิดการจักระเบียบในสังคม (Social order) เพราะฉะนั้นโดยสรุป ความหมายของบทบาทก็คือ หน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ โดยมี ความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับตำแหน่ง บทบาทจะถูกกำหนดโดยบรรทัดฐานของสังคม นอกจากนี้ บทบาทยังทำหน้าที่เชื่อมโยงตำแหน่งในสังคมและโครงสร้าง โรงเรียนในฐานะที่เป็นองค์การหนึ่งของสังคม เป็นระบบทางสังคม บทบาทของครูอาจารย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบโรงเรียน โครงสร้าง

และการบริหารโรงเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาทของครู โกวิน (Gowin, 1965) กล่าววว่า "องค์การประกอบด้วยประชากรที่มีระบบการปฏิสังสรรค์ที่มั่นคงพอสมควร ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในระบบก่อให้เกิดโครงสร้างที่ทำให้องค์การมีความมั่นคง โครงสร้างจะประกอบด้วยตำแหน่งที่จะคงอยู่ได้ แม้ความเป็นสมาชิกในองค์การจะเปลี่ยนไป และตำแหน่งต่าง ๆ จะประกอบด้วย บรรทัดฐานที่เรียกว่าบทบาท (Role) บรรทัดฐานคือ ความหวังหรือกฎเกณฑ์ (Role) ที่บุคคลควรประพฤติต่อกันในสถานภาพต่าง ๆ องค์การจึงอาศัยบรรทัดฐานในการควบคุม การปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การ"

ส่วนในการปฏิบัติบทบาทนั้น ครูอาจารย์อาจจะมีความรู้สึกขัดแย้งในบทบาท ซึ่งในที่นี้ ความขัดแย้งในบทบาทอาจเกิดขึ้นได้หลายสาเหตุ การวิจัยนี้ เน้นการศึกษาถึงความขัดแย้งในบทบาทของตนเอง ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องปฏิบัติบทบาทที่ขัดแย้งกับบุคลิกภาพของเขา ได้แก่กรณีที่ครูอาจารย์มีบทบาทที่ปฏิบัติอยู่ขัดแย้งกับบทบาทที่ปรารถนา แต่ละบทบาทจะแยกเป็นสิทธิและหน้าที่ของครูอาจารย์ โดยได้แนวความคิดมาจากระบบทางสังคมในทัศนะเชิงบทบาทที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทต่าง ๆ ในกลุ่มสถานภาพ ตัวที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของระบบเข้าด้วยกัน คือ "ความถ้อยทีถ้อยปฏิบัติทางบทบาท" (Role Reciprocity) หมายถึง การกระทำบทบาทหนึ่ง พาดพิงหรือกำหนดให้การกระทำอีกบทบาทหนึ่ง (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์ 2525 : 11) เช่น บทบาทครูพาดพิงถึงบทบาทนักเรียน บทบาทผู้บริหาร เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทบาทของครูนั้น สัมพันธ์กันมาก เพราะต้องมีความสัมพันธ์กับคนหลายกลุ่ม มีทั้งบทบาทด้านการสอน ด้านการปกครอง และระเบียบวินัย ด้านพัฒนาบุคลิกภาพและด้านสังคม ซึ่งในแต่ละด้านจะมีรายละเอียดเพิ่มเติมแยกย่อยลงไปอีก หน้าที่ของครูทั่วไปมีมากมาย และครูต้องทำงานรับผิดชอบงานหลาย ๆ อย่าง ซึ่งอาจทำให้เกิดความตึงเครียด ซึ่งจะมีผลต่อการปฏิบัติงานถ้าไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ นอกจากนี้ยังทำให้การปฏิบัติงานลดลงด้วย โดยเฉพาะหน้าที่ถ่ายทอดค่านิยมศีลธรรมและค่านิยมทางศาสนาแก่นักเรียน ซึ่งมีแนวโน้มกำหนดไว้ชัดเจนซึ่งเป็นบทบาทรองจากหน้าที่ทั่วไป ฉะนั้นถ้าครูอาจารย์รู้สึกว่าการกระทำที่ทั่วไปที่ใครรับนั้นมาก หรือไม่พอใจและไม่ต้องการปฏิบัติงาน ความขัดแย้งทางบทบาท อาจเกิดขึ้น และมีผลเชิงลบกับการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึง เล็งเห็นว่าความขัดแย้งในบทบาทของครูอาจารย์ อาจจะสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาให้แก่แก่นักเรียน รวมทั้งความคิดเกี่ยวกับตน (Self Concept) ของครูเอง (อคมเทียน สกมณี 2523 : 43 อ้างอิงจาก Kuhn, 1964) โดยมองว่า ตัวตนเป็นเสมือนโครงสร้างของบทบาทที่ได้เรียนรู้ และกลายมาเป็น

ส่วนหนึ่งของตัวเอง ส่วน ลาซารุส (Lazarus. 1963 : 61 - 63) กล่าวว่า
 ความคิดเกี่ยวกับตนเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ทำให้บุคคลเข้าใจตนเอง และแสดง
 พฤติกรรมตามที่คาดคิดเห็น เกี่ยวกับตนกำหนด ดังนั้นพฤติกรรมของครูที่จะแสดงต่อบุคคลอื่น
 จึงอาจมีส่วนสัมพันธ์กับความคิดเกี่ยวกับตัวตนของครู โดยเฉพาะพฤติกรรมที่จะปลูกฝังค่านิยม
 ทางศาสนาให้แก่เด็กของตน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำตัวแปรเกี่ยวกับ ค่านิยมทางศาสนา
 ของครู มาศึกษาพร้อมกันไปด้วย เนื่องจากเห็นว่า เป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักวิชาการทาง
 สังคมศาสตร์ว่า ค่านิยม (Value) มีบทบาทสำคัญมากต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ในฐานะ
 ที่เป็นตัวตัดสิน กำหนด ควบคุม หรือตัวผลักดันให้พฤติกรรมโน้มเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง
 ค่านิยมจึง เป็นพลังที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใต้พฤติกรรมทางสังคมส่วนใหญ่มนุษย์

ส่วนตัวแปรตามคือการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา การถ่ายทอดทางศาสนาจะ
 หมายถึงการยอมรับเลี้ยงดูหรือสั่งสอน เป็นตัวแบบ และให้ประสบการณ์ทางศาสนาแก่นักเรียน
 ส่วนการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาหลายท่านให้ความหมายสรุปได้ว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้
 เกิดใหม่ (Neonates) สามารถอยู่ในสังคมใดหรือในอีกแห่งหนึ่ง หมายถึงกระบวนการศึกษา
 ในความหมายที่กว้างขวาง จะเกิดขึ้นช่วงอายุคนหลายช่วง ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยม ความคิด
 ความรู้ ทักษะ หรือความเชื่อ และจะเริ่มในครอบครัวเป็นแห่งแรก แล้วขยายออกไปภายนอก
 เป็นวงจรชีวิตที่ทำให้ปัจเจกบุคคลก้าวไกลออกไป

การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กในการดำรงชีวิต
 และนำผลที่ได้จากการปลูกฝังมาแสดง ออกต่อสังคม ถ้าพิจารณาในแง่ความหมายต่อชีวิตจิตใจ
 อันเป็นเรื่อง เกี่ยวข้องกับตนเอง เป็นพิเศษ ศาสนาย่อมเป็น เครื่องกำหนดความเข้าใจของบุคคล
 ต่อคุณค่าและจุดหมายของชีวิต ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าปัจจุบันสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะครูอาจารย์
 ย่อมมีบทบาทอันสำคัญยิ่งในการถ่ายทอดและปลูกฝังค่านิยมทางศาสนาให้แก่เด็ก เนื่องจากภาวะ
 หรือสภาพแวดล้อมทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป พ่อแม่หรือสถาบันครอบครัวไม่สามารถรับหน้าที่
 ถ่ายทอดค่านิยมอันสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต ให้แก่เด็กของตนได้มากเพียงพอ ดังนั้นถ้าหวังจะ
 ให้เด็กของเราเจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เราจะต้องไม่ละเลยบทบาทของครูอาจารย์
 ในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

แนวทางกรวิจัยบทบาทของครู

บทบาทของครูอาจารย์มีผู้กล่าวถึงไว้มากมาย ทั้งเช่น สุจริต เพียรชอบ (สุจริต เพียรชอบ 2514 : 108 - 117) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในสังคม โดยสรุปว่า

1. บทบาทในการให้การศึกษาแก่เด็กเรียนและประชากร ได้แก่การมีหน้าที่ในการประสิทธิประสาทวิชาการศึกษาต่าง ๆ ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ การเป็นพลเมืองดีให้แก่เด็ก การจัดชั้นเรียนพิเศษให้แก่ผู้ใหญ่ การเขียนบทความทางการศึกษา จักรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ความคิดทางวิชาการ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมครูผู้ปกครอง
  2. บทบาทในการอบรมศีลธรรมจรรยา ซึ่งครูจะต้องทำตนให้เป็นต้นแบบที่ดีในก้นความประพฤติและการวางตน
  3. บทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรม เพื่อให้ความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม โดยการสอนหรือการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
  4. บทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
  5. บทบาทในการเป็นผู้นำ ครูควรเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ
  6. บทบาทในการศึกษา วิจัย และวิเคราะห์สังคม เพื่อให้ครูในโรงเรียนของชุมชนที่ตนอยู่สำหรับปรับปรุงหลักสูตร การสอน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน
  7. บทบาทในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีของระหว่างโรงเรียนและชุมชน
  8. บทบาทในการปฏิรูปสังคม โดยการหาทางปรับปรุงแก้ไขสภาพความเป็นอยู่ที่ให้ดีขึ้น
- ก็จะเห็นได้ว่าบทบาทของครูอาจารย์มีมากมายหลายด้าน แต่ในงานวิจัยฉบับนี้จะเน้นถึงบทบาทว่า บทบาทเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของการจัดระเบียบทางสังคม บทบาทที่กระทำจริงของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบทางสังคม ดังที่ โอลเซน (Olsen, 1968 : 114 - 126) อธิบายไว้ว่า บทบาทของบุคคลที่กระทำจริงเป็นส่วนประกอบที่ไม่สามารถแยกจากแบบแผนของระเบียบสังคมและวัฒนธรรม หน้าที่หรือลักษณะที่ได้รับโดยการแสดง ขณะนั้น เป็นลักษณะที่สำคัญของพฤติกรรมของบุคคลตามตำแหน่ง หรือเป็นการแสดงความเป็นมาตรฐานของค่านิยมและบรรทัดฐานการมองโลกในเชิงสังคม โครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์เป็นเรื่องของตำแหน่งต่าง ๆ ที่แสดงออก

ด้วยพฤติกรรมที่กระทำจริงของแต่ละบุคคล แต่ละตำแหน่งจะประกอบด้วยความคาดหวังที่แตกต่างกัน ตามตำแหน่งที่ได้รับ การจัดระเบียบขององค์การคือการเชื่อมโยงตำแหน่งและความคาดหวังอย่างไม่มีที่สิ้นสุด บทบาทที่ปรารถนาของครูอาจารย์จะเป็นไปตามบุคลิกภาพ แนวความคิด คุณค่า และความต้องการทางอารมณ์ ซึ่งอาจเป็นที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับ ในแบบสากลหรือในแบบอุดมคติทั่วไป

บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนา

ในการศึกษาบทบาท (Role) ได้มีการศึกษาในรูปแบบต่อไปนี้คือ

1. บทบาทที่ปฏิบัติอยู่ (Role Performance) หมายถึงหน้าที่ที่เคยปฏิบัติ

และหรือกำลังปฏิบัติอยู่ และสิทธิที่เคยได้รับและหรือกำลังได้รับ

2. บทบาทที่ปรารถนา (Role Preference) หมายถึงหน้าที่ที่มีความรู้สึกชอบ

ซึ่งเคยปฏิบัติ หรือกำลังปฏิบัติอยู่ หรือไม่เคยปฏิบัติ เป็นความรู้สึกชอบส่วนตัว และสิทธิ

ที่มีความรู้สึกชอบซึ่งเคยได้รับหรือกำลังได้รับอยู่ หรือไม่ได้รับ เป็นความรู้สึกชอบส่วนตัว

3. ความขัดแย้งในบทบาท (Role Conflict) หมายถึงความแตกต่าง

ระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่ และบทบาทที่ปรารถนา โดยแบ่งความขัดแย้งในบทบาทออกเป็น

ความขัดแย้งในหน้าที่ และความขัดแย้งในสิทธิ

ผลงานวิจัยที่เคยมีผู้ทำมาแล้ว มักจะทำในแนวทางการเปรียบเทียบบทบาทที่

ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของกลุ่มตัวอย่างประเภทต่าง ๆ หลายประเภท ดังตัวอย่าง

ดังต่อไปนี้คือ

วามิ คิคละเอียก (2520) ได้ศึกษาความคาดหวังกับความเป็นจริงเกี่ยวกับ

บทบาทของบุคคล และสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์

และนักเรียนวิทยาลัยครูจันทบุรี และวิทยาลัยครูระยอง ปีการศึกษา 2519 จำนวน

447 คน โดยใช้แบบสอบถามจากการศึกษา พบว่า บทบาทที่เป็นจริงของผู้บริหารแตกต่าง

จากบทบาทที่อาจารย์และนักเรียนทุกกลุ่มคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 บทบาท

ที่เป็นจริงของอาจารย์แตกต่างจากบทบาทที่ผู้บริหารและนักเรียนทุกกลุ่มคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 บทบาทที่เป็นจริงของนักเรียนแตกต่างจากบทบาทที่ผู้บริหาร ที่มี

ประสบการณ์ในการทำงานมากคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 บทบาทที่เป็นจริง ของนักเรียนแตกต่างจากบทบาทที่ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย และอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนมาก คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 บทบาทที่เป็นจริง ของนักเรียนไม่แตกต่างจากบทบาทที่อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย คาดหวัง ส่วนสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยแตกต่างจากสภาพที่ผู้บริหาร อาจารย์ และนักเรียนทุกกลุ่มคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อรวรรณ อุทิศวรรณกุล (2521) มุ่งวิเคราะห์บทบาทที่ปฏิบัติอยู่ บทบาทที่ปรารถนาและความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่ และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยศึกษาจากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในภาคต้นปีการศึกษา 2520 จำนวน 341 คน การวิเคราะห์บทบาทของอาจารย์แยกพิจารณาในสองประเด็นใหญ่คือ หน้าที่และสิทธิ ใดทำหน้าที่ที่อาจารย์ปฏิบัติ และสิทธิที่อาจารย์ได้รับ หน้าที่ที่อาจารย์ชอบปฏิบัติและสิทธิที่อาจารย์ชอบ ความขัดแย้งระหว่างหน้าที่ที่ปฏิบัติและหน้าที่ที่ชอบ ความขัดแย้งระหว่าง สิทธิที่ได้รับและสิทธิที่ชอบ นอกจากนั้นยังได้แยกวิเคราะห์ประเด็นย่อย ๆ อีก ผลการศึกษาปรากฏว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่ และบทบาทที่ปรารถนาไม่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับการระบุของอาจารย์ว่ามีปัญหาในการทำงานเพียงหนึ่งในสาม

กาน หล้าคอม (2521) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานของหัวหน้าหมวดการศึกษา ในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน คำนงงานธุรการ คำนงงานวิชาการ และการบริหารบุคลากร ตามทักษะของครูใหญ่ที่มีวิสัยทัศน์คุณวุฒิ และประสบการณ์ตกลงกัน ผลการวิจัยปรากฏว่า บทบาทที่คาดหวัง โดยส่วนรวมและทั้ง 4 ด้านของหัวหน้าหมวดการศึกษา ตามทัศนะของครูใหญ่สูงกว่าบทบาทที่เป็นจริง ต่อมาในปีเดียวกันนั้น ประไพพรรณ โพธิ์กระจำจ (2521) ศึกษาถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา เอกชน ในด้านการสอน การวิจัย การบริหารทางวิชาการแก่สังคม และการถ่ายทอดรักษาศิลปวัฒนธรรม และศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังในด้านต่าง ๆ จึงกล่าวตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนรวมทั้งศึกษาถึงอิทธิพลของอายุของสถาบัน และประสบการณ์ในการสอนของอาจารย์ คอบบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา เอกชนในด้านต่าง ๆ

ตั้งกล่าวตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนรวมทั้งศึกษาถึงอิทธิพลของอายุของสถาบัน และประสบการณ์ในการสอนของอาจารย์ ตอบบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในค่านต่าง ๆ เหล่านี้ ผลการศึกษาพบว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่มีปริมาณของบทบาทที่เป็นจริงในค่านการสอน การวิจัยและการถ่ายทอดรักษาศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทในค่านการบริการทางวิชาการแก่สังคมอยู่ในระดับต่ำ และอาจารย์ส่วนใหญ่ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีความคาดหวังต่อบทบาทในค่านต่าง ๆ ตั้งกล่าวสูงกว่าความเป็นจริง กลุ่มอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในค่านการสอนมากจะเห็นความสำคัญของบทบาทในค่านการบริการทางวิชาการแก่สังคมมากกว่ากลุ่มอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในค่านการสอนน้อย

ประมวล ตันยะ (2522) ศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยตามทัศนะของอาจารย์ หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าคณะวิชา และผู้บริหารของวิทยาลัยครู ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์ หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าคณะวิชาและผู้บริหารต่างมีความคาดหวังว่า หัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยครูควรปฏิบัติงานมากกว่าที่ปฏิบัติอยู่จริงทุกค่าน กลุ่มหัวหน้าคณะวิชามีทัศนะต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของหัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยครูสูงกว่า ทัศนะของกลุ่มอาจารย์หัวหน้าภาควิชาและผู้บริหาร และกลุ่มหัวหน้าคณะวิชายังมีทัศนะต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าคณะวิชา ในวิทยาลัยครู สูงกว่าทัศนะของกลุ่มอาจารย์คหย จากการจำแนกบทบาทของหัวหน้าคณะวิชาเป็น 7 ค่านปรากฏว่าอาจารย์หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าคณะวิชา และผู้บริหารมีความเห็นว่าหัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยครูได้ปฏิบัติงานค่านธุรการและงบประมาณมากที่สุด รองลงมาได้แก่บริหารบุคลากร อาคาร สถานที่ และสวัสดิการ วิชาการ กิจกรรมนักศึกษา บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ ตามลำดับ และได้คาดหวังว่าหัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยครู ควรปฏิบัติงานค่านธุรการและงบประมาณมากที่สุด

มัย สุขเอี่ยม (2522) ศึกษาบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังในการบริหารบุคลากรครูของกรุงเทพมหานครตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูใน

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร การศึกษานี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังในการบริหารบุคลากรครูของกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรครูมีทัศนะต่อบทบาทที่เป็นจริง โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมด้านการจัดหาบุคลากรอยู่ในระดับต่ำ แต่ด้านการจัดบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการให้พ้นจากงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนทัศนะต่อบทบาทที่คาดหวัง มีคะแนนเฉลี่ยรวมด้านการจัดหาบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการให้พ้นจากงานอยู่ในระดับสูง แต่ด้านการจัดบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวัง พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีทัศนะต่อบทบาทที่คาดหวังสูงกว่าบทบาทที่เป็นจริง

พรทิพย์ ไวยโกศา (2523) ผลการวิจัยพบว่า ครูมีทัศนะต่อบทบาทที่เป็นจริงเฉพาะค่านางานนิเทศการศึกษาสูงกว่าผู้บริหาร ครูที่มีทัศนะต่อบทบาทที่คาดหวังเฉพาะค่านางานนิเทศการศึกษา และงานวิเคราะห์หลักสูตรสูงกว่าผู้บริหาร

สมศักดิ์ มากบุญ (2523) การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงทัศนะของผู้บริหารและโรงเรียนราษฎร์ ที่มีต่อบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์อำเภอ เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ ผลการวิจัยพบว่า ทัศนะของผู้บริหารที่มีต่อบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์อำเภอ และเปรียบเทียบทัศนะของครูที่มีต่อบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์อำเภอ ในการบริหารงานโรงเรียนราษฎร์ พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ บริหารงานธุรการ และบริหารงานการเงิน

สมศักดิ์ ทาศิริ (2526) ศึกษาทัศนะของครูและผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ซึ่งมีคุณวุฒิและประสบการณ์ต่างกัน ที่มีต่อบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ครูที่มีวุฒิต่างกัน มีทัศนะต่อบทบาทที่เป็นจริงของศึกษานิเทศก์แตกต่างกันในด้านงานรวมมือกับโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนในการวางแผนและดำเนินการ

การนิเทศและครูที่มีคุณวุฒิต่างกัน มีทัศนะต่อบทบาทที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์แตกต่างกัน
ในค่านางานส่งเสริมเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา

ทิพรัตน์ แสงทอง (2528) ได้ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์บทบาทของครู
ในค่านางานสอนจริยธรรม : ศึกษากรณีข้าราชการครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ

1. ศึกษาระดับการกระทำบทบาทค่านางานสอนจริยธรรมของครู
2. ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อบทบาทค่านางานสอนจริยธรรม
3. เปรียบเทียบปัจจัยแต่ละอย่างที่มีผลต่อบทบาทค่านางานสอนจริยธรรมว่า

ปัจจัยใดมีผลกระทบมากกว่ากัน

ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 254 คน โดยอาศัย
แบบสอบถามได้พบว่า

1. ครูส่วนใหญ่มีระดับการกระทำบทบาทค่านางานสอนจริยธรรมสูง

2. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยาที่มีผลกระทบต่อ
การกระทำบทบาทค่านางานสอนจริยธรรมของครู สำหรับตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่การให้ความสำคัญ
ต่อบทบาทค่านางานสอนจริยธรรมของครูในโรงเรียน การยึดมั่นในอาชีพครู การมีบทบาท
มากเกินไป ความคลุมเครือในบทบาทค่านางานสอนจริยธรรม การคาดหวังรางวัลใน
บทบาทค่านางานสอนจริยธรรมจากภายนอกและภายใน และการคาดหวังในประสิทธิผล
จากการสอน ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการกระทำบทบาทค่านางานสอน
จริยธรรม

3. จากการเปรียบเทียบระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการกระทำ
บทบาทค่านางานสอนจริยธรรมเฉพาะกลุ่มที่นำมาศึกษานี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำบทบาท
ค่านางานสอนจริยธรรมมากที่สุดคือ การให้ความสำคัญต่อบทบาทค่านางานสอนจริยธรรม
รองลงมาคือ การคาดหวังในประสิทธิผลจากการสอน การให้ความสำคัญของครูในโรงเรียน
การคาดหวังรางวัลในบทบาทค่านางานสอนจริยธรรมจากภายใน การยึดมั่นในอาชีพครู
ความคลุมเครือในบทบาทค่านางานสอนจริยธรรม การคาดหวังรางวัลในบทบาทค่านางาน

การสอนจริยธรรมจากภายนอก และการมีบทบาทมากขึ้นไปตามลำดับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำบทบาทด้านการสอนจริยธรรมน้อยที่สุดคือ การมีบทบาทมากขึ้นไป จะเห็นได้ว่า งานวิจัยที่เคยมีผู้วิจัยกันมานั้น จะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบบทบาท ที่คาดหวังกับบทบาทที่เป็นจริงจากกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้ งานวิจัยของ อรวรรณ อุทิศวรรณกุล (2521) เท่านั้น ที่ศึกษาถึงบทบาทในแง่สิทธิและหน้าที่ รวมทั้งศึกษาความขัดแย้งในบทบาทของกลุ่มตัวอย่างด้วย ผลงานวิจัยเหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวการวิจัย โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือศึกษาความขัดแย้งในบทบาทของครูอาจารย์ เปรียบเทียบในสองหน่วยงานคือ สป.กทม. (สำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร) และ กทม. (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร) โดยมีความเชื่อว่า บทบาททำหน้าที่เชื่อมโยงตำแหน่งในสังคมและโครงสร้าง โรงเรียนในฐานะที่เป็นองค์การหนึ่งของสังคม เป็นระบบสังคม บทบาทของครูอาจารย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบโรงเรียน โครงสร้างและการบริหารโรงเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาทของครู ขณะเดียวกันได้เพิ่มตัวแปรทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมอีก 2 ตัวคือ ค่านิยมทางศาสนาของครู และความคิดเกี่ยวกับตัวตนของครู รวมทั้งตัวแปรย่อยเกี่ยวกับภูมิหลังของครู เช่น อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลารับราชการ เพื่อหาความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาให้แก่เด็ก

ความขัดแย้งในบทบาท

ดาห์เร็นดอร์ฟ (อรวรรณ อุทิศวรรณกุล 2521 : 34 อ้างอิงจาก Dahrendorf) กล่าวว่า ความขัดแย้งในบทบาทอาจเกิดขึ้นได้ เมื่อบุคคลต้องแสดงบทบาทสองบทบาทหรือมากกว่านี้ ซึ่งการคาดหวังของแต่ละบทบาทมีลักษณะตรงกันข้าม เขามีฐานคติว่า ความขัดแย้งนั้นเป็นสภาวะของระบบสังคมและมีอยู่เสมอ แต่ปัจจัยรากฐานของการขัดแย้งอยู่ที่อำนาจ มิใช่เศรษฐกิจเช่นมาร์กซ์

มอร์ริส (Morris. 1958 : 11) ได้แบ่งลักษณะสำคัญของความขัดแย้งในบทบาทออกเป็น 4 ลักษณะคือ

1. Inter-role Conflict.

คือ การจะเกิดความขัดแย้งในบทบาท
เมื่อบุคคลครองสองตำแหน่งหรือมากกว่าในเวลาเดียวกัน และเมื่อความคาดหวังใน
บทบาทหนึ่งไม่สอดคล้องกับความคาดหวังในบทบาทอื่น ๆ

2. Intra-sender Conflict

เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากความคาดหวังที่
ตรงกันข้ามกับสมาชิกในกลุ่มเพียงคนเดียว

3. Intra-role Conflict

บทบาทที่ขัดแย้งเกิดจากปัจเจกบุคคลมี
การแสดงออกที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่คาดหวัง หรือในสถานการณ์ใดก็ตามที่บุคคลได้
เผชิญกับความคาดหวังที่ไม่สอดคล้องกัน จะเรียกว่าเขามีความขัดแย้งในบทบาท

4. Self-role Conflict

เป็นสถานการณ์ของบทบาทแบบหนึ่งเสียปะจระเซ
(Role Dilemma) คือเป็นระยะทางของบทบาท (Role Distance) ที่บุคคลต้อง
แสดงบทบาทที่ตรงกันข้ามกับความคิดเกี่ยวกับตน (Self-image) เป็นความขัดแย้ง
ที่เกิดขึ้น เมื่อความคาดหวังและหน้าที่ตามสถานภาพนั้นไม่สอดคล้องกับบทบาทที่เป็น
แนวความคิดหรือคุณค่าของเขา

สรุปได้ว่า ความขัดแย้งในบทบาทเกิดจาก

1. การไม่สอดคล้องกันของความคาดหวังในบทบาท
2. การที่บทบาทมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน
3. การไม่สอดคล้องกันระหว่างความต้องการส่วนตัวของปัจเจกบุคคล

แนวความคิดของบทบาท และความคาดหวังในบทบาทขององค์การ เมื่อบุคคล
มีความขัดแย้งในบทบาทเกิดขึ้น จะต้องพยายามเปลี่ยนแปลงความคิดของบทบาทหรือ
ความเชื่อของเขาให้ตรงกับพฤติกรรมที่เขาต้องปฏิบัติ เช่น Levinson and Getaels
citing Morris, 1958 : 11) มีความคิดเห็นในการลดความขัดแย้ง คือ

1. เปลี่ยนแนวความคิดของบทบาทและบุคลิกภาพของตน ให้มีโครงสร้าง

ตามที่องค์การต้องการ

2. ลาออกจากองค์การหรือถูกไล่ออกจากองค์การ
3. คงอยู่ในองค์การ แต่คล้อยตามอย่างเฉื่อยชา
4. ใช้อำนาจทางสังคม (Social Power) เปลี่ยนโครงสร้างขององค์การ

จากเรื่องความขัดแย้งในบทบาทและการลดความขัดแย้ง Kahn (1964) ได้สรุปไว้ว่า เมื่อปัจเจกบุคคลได้รับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ และได้ประเมินเหตุการณ์นั้น ๆ ว่ามีความสัมพันธ์แบบสอดคล้องหรือแบบขัดแย้งกับความคาดหวังในบทบาท ซึ่งถ้ามีความขัดแย้งกับความคาดหวังในบทบาทก็จะเกิดความกดดัน และนำไปสู่ความขัดแย้ง และปัจเจกบุคคลก็จะมี การตอบสนอง โดยการพยายามลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น

ในโรงเรียนจะประกอบด้วยประชากรที่มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ที่สำคัญคือผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน บุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้ จะมีความสัมพันธ์ต่อกันตามบทบาท และร่วมมือกันทำหน้าที่ของตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน (อนันต์ อารยพันธ์ 2527 : 18) เพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายประชากรจะต้องแสดงบทบาทตามตำแหน่งของตน ในองค์การ โรงเรียนก็เช่นเดียวกับองค์การอื่น ๆ ในสังคม ที่จำเป็นต้องมีกลไกในการควบคุมการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การให้มีประสิทธิภาพคือ ระบบการบริหารงานขององค์การแบบราชการ (Bureaucracy) การทำงานแบบองค์การราชการของโรงเรียน

โรงเรียนเป็นองค์การทางสังคม ประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ของบรรทัดฐาน บทบาทและตำแหน่ง สถานภาพ เชื่อมโยงกันเป็นระบบ มีการทำงานแบบองค์การราชการ การบริหาร งานยึดถือระเบียบกฎเกณฑ์ ความสัมพันธ์แบบเป็นกันเองจะมีน้อยมาก โดยเฉพาะเมื่อโรงเรียนมีขนาดใหญ่ขึ้น การทำงานจะแบ่งย่อยมากขึ้น พร้อมทั้งช่วง การควบคุมและกำหนดกฎเกณฑ์ในการทำงานจะเพิ่มขึ้นด้วย การทำงานโดยทั่วไปจึงเป็นไปตามคำสั่งมากกว่าความตั้งใจของตนเอง

ดังนั้นโครงสร้างและระบบการบริหาร เป็นสิ่งแวดล้อมที่จะทำหน้าที่ที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการปฏิบัติงานได้ การจัดสรรหน้าที่ไม่สมดุลกับบุคลากร การมีงานธุรการ มากเกินไป ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการปฏิบัติงานทั้งสิ้น โดยเฉพาะบทบาทค่านิยมทางศานา ซึ่งเป็นบทบาทรองย่อมได้รับผลกระทบและมีผลต่อการปฏิบัติน้อยลงไป กว้างหรือหน้าที่ทั่วไปอย่างเด่นชัด ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญ ของระบบการบริหาร งานขององค์การแบบราชการ และได้นำมาเป็นตัวแปร เพื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็นครูอาจารย์ ที่ต่างสังกัด เพื่อนำมาเปรียบเทียบในบทบาท ความขัดแย้ง และการถ่ายทอดค่านิยมทาง ศาสนาแก่นักเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมทางศาสนา

ในเรื่องของค่านิยมทางศาสนา มีผู้ทำการวิจัยไว้มากพอสมควร แต่ส่วนมากจะศึกษาค่านิยมหลายด้าน ส่วนค่านิยมทางศาสนาเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ผู้ที่ทำการศึกษาค่านิยมทางศาสนาเพียงเฉพาะอย่างเดียวโดยตรงยังมีน้อย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมทางศาสนาได้แก่ งานวิจัยของ พจนีย์ มณีสุวรรณ (2514) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ค่านิยมของนักเรียนวิทยาลัยครู ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสมุทรปราการ โดยศึกษาค่านิยม 16 ด้าน เช่น ค่านิยมทางการเงิน ค่านิยมทางการศึกษา ค่านิยมทางศาสนา ค่านิยมทางศีลธรรม ค่านิยมทางชีวิตในครอบครัว ค่านิยมทางมนุษยสัมพันธ์ ค่านิยมทางความยุติธรรม ค่านิยมทางความซื่อสัตย์ ค่านิยมทางความกตัญญู เป็นต้น จากการจัดอันดับค่านิยมทั้ง 16 ด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างนี้จัดอันดับค่านิยมทางการศึกษาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือค่านิยมทางชีวิตในครอบครัว และค่านิยมอันดับสุดท้ายคือค่านิยมทางความรัก ส่วนค่านิยมทางศาสนา กลุ่มตัวอย่างจัดเป็นอันดับที่ 8.5 นอกจากนี้พบว่า การเลือกค่านิยมของนักเรียนวิทยาลัยครู เหล่านี้ ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามลักษณะของเพศ ผลการเรียน ภูมิภาคบ้าน อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง และสถานภาพการสมรสของผู้ปกครอง

รัตนภรณ์ เทียงพัก (2517) ได้ศึกษาค่านิยมทางศาสนากับนักเรียนชาย เขาในจังหวัดเชียงราย น่าน และตาก ชั้น ป.4 ป.6 ป.7 ซึ่งได้นิยามค่านิยมทางศาสนาว่า หมายถึง วัตถุประสงค์ การกระทำ พิธีการหรือความเชื่อทางศาสนาที่บุคคลเห็นว่าดี และยึดเป็นแนวปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีค่านิยมต่อคำสอนทางพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาสูง มีค่านิยมต่อความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติสูง มีค่านิยมสูงต่อข้อคำถามเกี่ยวกับพระ บาทหลวง ชี หรือซิสเตอร์ และมีค่านิยมต่ำต่อข้อคำถามเกี่ยวกับผีและพอมผี นอกจากนี้พบว่า ค่านิยมที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างตนกับวัตถุทางศาสนามีสูง แต่เครื่องกลางของคลังประจำตัวมีค่า ค่านิยมต่อความสัมพันธ์ระหว่างตนกับศาสนาโดยทั่วไป มีค่านิยมสูงทุกแนว นอกจากนี้การแต่งงานกับคนต่างศาสนามีค่านิยมต่ำ

สมบัติ มหารศ และคนอื่น ๆ (2521) ได้ศึกษาค่านิยมที่ควรคงไว้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษาค่านิยมด้านประเพณี ด้านศาสนา และด้านความรักชาติ เฉพาะค่านิยม

ศาสนา ของประชากรในภาคตะวันออก 9 จังหวัด พบว่าเพศหญิงมีค่านิยมเกี่ยวกับศาสนาสูงกว่าเพศชาย อย่างไรก็ดีมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีค่านิยมทางศาสนาสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 31 - 49 ปี และอายุ 31 - 49 ปี มีค่านิยมทางศาสนาสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 15 - 30 ปี อย่างไรก็ดีมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรระดับการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปีที่ 4 มีค่านิยมทางศาสนาและเห็นว่าควรคงค่านิยมเกี่ยวกับศาสนาไว้สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาชั้นปีที่ 4 และสูงกว่าระดับปีที่ 4

นอกจากนี้ยังพบว่าค่านิยมทางศาสนาที่กลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าควรมีและถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดมากที่สุดคือ "ช่วยป้องกันมิให้ใครดูหมิ่นและทำลายศาสนา" ส่วนค่านิยมที่ไม่มีในกลุ่มตัวอย่างคือ "ไปวัดไม่แต่งกายสุภาพ" เช่น "สวมเสื้อบาง เกินไป ใส่กระโปรงสั้น" และค่านิยมทางศาสนาที่กลุ่มตัวอย่าง เห็นว่า ควรคงไว้มากที่สุดคือ "ผู้ชายต้องบวช เมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์" และค่านิยมทางศาสนาที่ไม่ควรคงไว้มากที่สุดคือ "ไปวัดไม่แต่งกายสุภาพ เช่น สวมเสื้อบาง เกินไป ใส่กระโปรงสั้น"

จากรายงานการวิจัยเรื่อง ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย : เครื่องมือในการสำรวจวัดศึกษาโดย สุนทรีย์ โคมิน และ สนิท สัมภักการ (2522) พบว่า เครื่องมือวัดค่านิยมทางศาสนามีความเชื่อถือได้ดีพอสมควร ค่านิยมที่จำแนกกลุ่มที่ดีที่สุดสำหรับพฤติกรรมทางศาสนา คือ "การมีหลักธรรมศาสนาเป็นที่พึ่ง" เป็นตัวแยกที่ดีและชัดที่สุด (Best Value Discriminator) ของพฤติกรรมศาสนา ระหว่างผู้ที่ไม่เคยไปวัดฟังเทศน์เลย กับผู้ที่ไปวัดฟังเทศน์มากกว่า 20 ครั้ง ในรอบปีที่ผ่านมา เป็นต้น และยังสามารถแยกกลุ่มที่แสดงทัศนคติต่อเรื่องศาสนาต่างกันด้วย

แพรวพรรณ เกิดโสภา (2525) ศึกษาเรื่อง ค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนชั้นปีที่สามมีคะแนนค่านิยมทางจริยธรรมสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ปีที่หนึ่งและปีที่สอง ตามลำดับ นักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง จะมีคะแนนค่านิยมทางจริยธรรมสูงด้วย นักเรียนที่อยู่ในแผนกพาณิชยกรรมมีคะแนนค่านิยมสูงที่สุด และผู้ที่มียาไรต์ของครอบครัวตัว เป็นผู้ที่มียาไรต์ของค่านิยมทางจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่มียาไรต์ของครอบครัวสูง

เพ็ญแข ประจันปัจจุบัน และอ้อมเดือน สดมนิ (2529) ศึกษาเรื่อง การยึดหลักทางศาสนาในการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทย และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง พบว่า

กลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้าน เจริญและไม่เจริญมีความแตกต่างกันทั้งด้านพื้นฐานทาง เศรษฐกิจ สังคม และสถานภาพทางครอบครัว กล่าวคือ ผู้ที่อยู่ในหมู่บ้าน เจริญมีระดับเศรษฐกิจ การศึกษาสูงกว่า และมีจำนวนบุตรในครอบครัวน้อยกว่า แต่ทางศาสนาผู้อยู่ในหมู่บ้าน เจริญมีตำแหน่งหน้าที่ ทางศาสนา และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับทางศาสนามากกว่า และยังเข้าร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนามากกว่าด้วย ประการที่สองพบว่า กลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านมีความเชื่อทางพุทธศาสนามากกว่า ประการที่สาม พบว่า ความเชื่อทางพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัยในวัยเด็กจะมีความเชื่อสูงมาก แล้วลดลงและจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยสูงขึ้น ประการที่สี่พบว่าเด็กในหมู่บ้าน เจริญมีความเชื่อทางพุทธศาสนามากกว่าเด็กในหมู่บ้านไม่เจริญ และ ประการสุดท้าย พบว่า ผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน เจริญมีการยึดถือค่านิยมทางพุทธศาสนา เช่น ความเมตตา กรุณา การมีศีลมีธรรม การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การวางเฉย ฯลฯ น้อยกว่าผู้ใหญ่ในหมู่บ้านไม่เจริญด้วย

และยังพบว่าผู้ใหญ่ในหมู่บ้านไม่เจริญมีความรู้ความเข้าใจในหลักการของพุทธศาสนามากกว่า อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดการปฏิบัติให้แก่ลูกด้วย และเหตุการณ์เช่นนี้ก็พบในกลุ่มเด็กด้วย เมื่อเปรียบเทียบเด็กทั้งสองกลุ่ม เด็กในหมู่บ้านไม่เจริญปฏิบัติตามหลักการทางพุทธศาสนามีความใกล้ชิดกับวัดมากกว่า และนับคัมภีร์เป็นผู้อธิพลในการถ่ายทอดทางศาสนาแก่บุตร ส่วนเด็กในหมู่บ้าน เจริญเข้าใจในเหตุผลของพุทธศาสนาแต่ปฏิบัติตามน้อย พ่อ-แม่ก็ยังเข้มงวดกวดขันในเรื่องนี้น้อยกว่าด้วย และครูเป็นผู้อธิพลในการถ่ายทอดทางศาสนาแก่เด็กกลุ่มนี้มากกว่า ผลที่นำเสนายังอีกประการหนึ่งคือ พบว่า เด็กในหมู่บ้านไม่เจริญมีระดับจริยธรรมสูง คือมีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และรับผิดชอบสูงกว่าเด็กในหมู่บ้าน เจริญ

การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาในสถานับการศึกษา

มองในแง่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม พาร์สัน (Parsons, 1978) ถือว่าในระบบสังคมจะต้องมีการกระทำ (Actor) ซึ่งประกบด้วยผู้กระทำ (Actor) สถานการณ์ (Situation) และแนวยอมรับของผู้กระทำ (Actor's Orientation) ผู้กระทำ หมายถึง บุคคลผู้ประสบเหตุการณ์จำแนกสถานการณ์ และควบคุมสถานการณ์ สถานการณ์ หมายถึง เหตุการณ์ที่มีความหมายในสายตาของผู้กระทำ ซึ่งอาจจะไม่ใช่ข้อเท็จจริงทั้งหมดของสถานการณ์ในสายตาของผู้อื่น สถานการณ์อาจมีความหมายเป็นเหตุเป็นผล (Rational) หรือไร้เหตุผลก็ได้ (Nonrational)

แนวอภรณ์ผู้กระทำจะนำมาใช้เมื่อผู้กระทำได้ประมวล เหตุการณ์แล้ว หรือเข้าใจ
ความหมายของ เหตุการณ์แล้ว ผู้กระทำจะพิจารณา เหตุการณ์นั้น ความวัตถุประสงค์ของตน
และโดยชนบจารีต ก่อนจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบแนวอภรณ์ที่อยู่ในตัวผู้กระทำนั้นมี 2 ประการคือ

1. แนวอภรณ์ทางความรู้สึก (Motivational Orientation) หมายถึง
ความเชื่อ อารมณ์ และศีลธรรม
2. แนวอภรณ์ทางคุณค่า (Value Orientation) ซึ่งจะกำหนดมาจากรูปร่างของ
การ แสดงออกซึ่งได้แก่ สาระขอเท็จจริง ระดับความพอใจ และมาตรฐานการ แสดงออกซึ่ง
ได้แก่ สาระขอเท็จจริง ระดับความพอใจ และมาตรฐานของพฤติกรรม ที่ปรากฏอยู่ในสังคม
นั้น ๆ

ฉะนั้น การกระทำจะเป็นทั้ง เครื่องมือในอันที่บุคคลนั้นจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนตั้งไว้
และเป็นการ แสดงออก ดังนั้นการกระทำจึง เกี่ยวข้องกับระบบทางจิต (Psychological System)
หรือบุคลิกภาพซึ่งทำหน้าที่ควบคุมร่างกาย ระบบสังคม (Social System) ซึ่งควบคุมระบบจิต
(Psychological) ซึ่งควบคุมระบบสังคมทั้ง 3 ระบบ ดังที่คองฟังก์พาอาศัยกัน และมี
ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (สมาคมสังคมศาสตร์ แห่งประเทศไทย 2521 : 110 - 111) ดังนั้น
การกระทำใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ต้องมุ่ง กระทำที่ระบบ โดยที่การศึกษา
เกี่ยวกับการปลูกฝัง ค่านิยมทางศาสนา มุ่งกระทำที่ระบบสังคม คือโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันที่
ทำหน้าที่ถ่ายทอดและฝึกฝนทรัพยากรคนใหม่ประสิทธิภาพ และในขณะที่เดียวกันก็เป็น การกระทำที่
เกี่ยวข้องกับระบบทางจิตด้วยคือ บุคลิกภาพของนักเรียน เพราะสถาบันการศึกษาเหล่านี้จะรวมกัน
เข้ากลายเป็นระบบวัฒนธรรม มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาซึ่งเป็นวิธีหนึ่งของกระบวนการ
ดำเนินอภรณ์ทางสังคม (Socialization) ปลูกฝังให้แก่เด็กนักเรียน

นอกจากนี้ Parsons (1978) ยัง เห็นว่ากลุ่มต่าง ๆ ของระบบจะอยู่รอดได้จะต้อง
ทำหน้าที่ 4 ประการคือ

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของระบบ
2. มีหน้าที่ปรับตนตามสถานการณ์
3. ทำหน้าที่ประสานส่วนต่าง ๆ
4. หน้าที่แฝง

หน้าที่ 4 ประการนี้ จะสัมพันธ์กับบทบาทและสถานภาพในแง่ที่ว่า บทบาทและสถานภาพสามารถสนองหน้าที่ 4 ประการ จากแนวคิดนี้จะเห็นได้ว่า บทบาทของครูกระทำ การเชื่อมโยงหน้าที่ 4 ประการนี้ ในแง่ของหน้าที่แบ่ง ครูทำหน้าที่ชี้แจงและจัดเตรียม สมาชิกให้มีลักษณะและคุณสมบัติที่เหมาะสมตามความต้องการของสังคม

การสร้างเสริมความอยากรที่จะกระทำพฤติกรรมที่ปรารถนา และอยากที่จะละเว้น การกระทำที่ไม่ปรารถนา จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียน และของสังคมพร้อมกัน แต่จุดเริ่มต้น คือทางบ้านและทางโรงเรียน ฉะนั้นการพัฒนาความอยากรที่จะทำดี และอยากที่จะละเว้นความชั่ว ในเยาวชนจึง เป็นหน้าที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของโรงเรียน ที่จะต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนา ความสามารถในการกระทำ พฤติกรรมต่าง ๆ ในเยาวชน และครูก็คือผู้ที่รับหน้าหน้าอย่าง หลีกเหลี่ยงมิได้ โดยเฉพาะในสังคมไทยเราในปัจจุบัน เพื่อช่วยพัฒนาโดยเฉพาะด้านจิตใจของ เด็กไทย คง เคียม พันธนาวิน (2526 : 44) โทกลาวไว้ว่า

บทบาทหน้าที่ของครูที่เสริมสร้างนิสัยที่ดีให้แก่เด็กคือ

1. ครูควรทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในฐานะผู้วิชาการ โดยครูจะต้องรักเด็ก อบรม สักสอนเด็กอย่างมีเหตุมีผล และทำไปเพื่อประโยชน์ในการ เสริมสร้างนิสัยที่ดีแก่เด็กในระยะยาว โดยต้องมีความอดทนและมีความเข้าใจเด็ก เด็กจะรักใคร่ ศรัทธาครู
2. บิความารคา และศาสนะ มักไม่คำนึงถึง การควบคุมเด็กในปริมาณที่เหมาะสมกับ พัฒนาการของเด็ก ฉะนั้น ครูผู้มีหลักวิชาจะต้องทำการฝึกเด็กให้รู้จักการควบคุมตนเอง โดยครู จะต้องเฝ้าการควบคุมเด็กโดยตรงลง เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น และเฝ้าการควบคุมอย่าง เข้าใจ ธรรมชาติของเด็กควยจึงจะเกิดผลดี
3. ครูจะต้องทราบหลักการพัฒนาอย่างไม่จงใจ และจงใจ ที่เกิดขึ้นในสภาพการ เรียน การสอนควย
4. บทบาทของโรงเรียน ที่ทำได้ดีกว่าทางครอบครัวคือ การสร้างบรรยากาศของ ความยุติธรรม และความเสมอภาค โรงเรียนมีสภาพที่เอื้อต่อการปลูกฝังให้เด็กเข้าใจและซาบซึ้ง ในเรื่อง "ทำดีได้ดี" "ทำชั่วได้ชั่ว" อย่างทันตาเห็น เพราะมีการ เปรียบเทียบระหว่าง เด็ก โต้มาก โดยที่ครูจะต้องให้รางวัลและลงโทษ เด็กทุกคนอย่าง เหมาะสมกับพฤติกรรมของ เด็ก

ดวงเดือน - พันธุมนาวัน (2526 : 39) กล่าวว่า ครูไม่สามารถสอนให้เด็กชอบ และพอใจคุณธรรมหรือไม่สามารถสอนให้เด็กเกลียดกลัวทุรธรรมได้ เพราะเป็นวิธีการที่ไม่ค่อยได้ใช้ในวิชาการอื่น ๆ แต่จำเป็นในการสอนจริยธรรม นอกจากนี้ยังมีการสอนทางศาสนาซึ่งส่วนใหญ่ก็ให้เพียงความรู้ทางประวัติศาสตร์ของศาสนามากกว่าจะมีการอบรมจิตใจให้เข้าใจ และยอมรับคำสั่งสอนทางศาสนานั้น ส่วนการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กมี 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่หนึ่ง การกระตุ้นพฤติกรรม ซึ่งเป็นหน้าที่ของครู เช่นการออกคำสั่งให้ทำ ถ้าครูประสบความสำเร็จในการกระตุ้นพฤติกรรม เด็กก็จะสามารถทำพฤติกรรมนั้นได้ เป็นขั้นตอนที่สอง และเมื่อเด็กกระทำพฤติกรรมแล้ว ครูจะต้องให้การส่งเสริมพฤติกรรมนั้นทันที โดยการชมเชย แสดงความสนใจ แสดงความพอใจ หรือเป็นรางวัลในรูปแบบอื่น นี้คือขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญ ซึ่งมักจะขาดหายไป ฉะนั้นหน้าที่ของครูในเรื่องนี้คือการกระตุ้นอย่างถูกวิธี และการให้รางวัลอย่างเหมาะสม เพื่อที่จะให้เด็กอยากทำพฤติกรรมนั้นอีกในโอกาสต่อไป

ในด้านการสอนศาสนาในโรงเรียน มีงานวิจัยของ วิไลวรรณ เกษเจริญ (2525) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสอนในพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา ศึกษาเฉพาะกรณีการสอนซึ่งกล่าวในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์คาทอลิกในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร พบว่าวิธีการสอนแบบบรรยายนิยมใช้มากที่สุดในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท ตามความคิดเห็นของครูและนักเรียนในด้านการมีความศรัทธาในศาสนา ปรากฏว่านักเรียนโรงเรียนรัฐบาลพุทธศาสนาสมัคร เป็นสมาชิกชุมนุมพุทธศาสนาเพียงร้อยละ 29.71 ในขณะที่นักเรียนในโรงเรียนราษฎร์คาทอลิกสนใจสมัคร เป็นสมาชิกชุมนุมทุกคน บุคลิกภาพของผู้สอนศาสนามีส่วนในการสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก สภาพแวดล้อมซึ่งอยู่ใกล้ เคียงสถานสอนศาสนาก็มีส่วนส่งเสริมความมีศรัทธาในศาสนาเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าโรงเรียนราษฎร์คาทอลิกทุกแห่งมีโบสถ์สำหรับประกอบพิธีทางศาสนาอยู่ในบริเวณเดียวกันกับโรงเรียน ยิ่งกว่านั้นผู้สอนศาสนาถึงร้อยละ 90 ใต้นักเรียนไปศึกษาและปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาเป็นประจำ ขณะเดียวกันโรงเรียนรัฐบาลพุทธศาสนาไม่มีพุทธวิหารอยู่ในบริเวณเดียวกันกับโรงเรียน และผู้สอนก็ไม่เคยใต้นักเรียนไปศึกษาและปฏิบัติพิธีกรรมที่พุทธวิหารเลย ในด้านความรู้ทางศาสนา ผู้สอนโรงเรียนรัฐบาลพุทธศาสนาไม่มีความรู้ลึกซึ้งกว้างขวางในวิชาศาสนา เท่าผู้สอนในโรงเรียนราษฎร์คาทอลิก ในด้านหลักสูตรวิชาทางศาสนา ผู้สอนในโรงเรียนราษฎร์คาทอลิกทุกคนมีความเห็นว่ามีหลักสูตรสอนศาสนา แต่ในโรงเรียนรัฐบาลพุทธศาสนา จำนวน 66.67 มีความเห็นว่า

มีการจัดหลักสูตรสำหรับสอนศาสนา ผู้สอนทั้งสองศาสนามีความเห็นตรงกันว่า หัวหน้าสายวิชา
 มีบทบาทในการจัดหลักสูตร และหลักสูตรที่จัดไว้นี้ เนื้อหาครอบคลุมสมบูรณ์แล้ว ในด้านการประเมินผล
 ผู้สอนทั้งสองศาสนามีความเห็นตรงกันว่า การเน้นพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญ ส่วน
 ความสนใจในด้านการเรียน พบว่า ผู้เรียนสนใจเรียนในภาคเช้าและสนใจการสอนโดยการจัก
 กิจกรรม และใช้อุปกรณ์การสอน ยิ่งกว่านั้นผู้เรียนทั้งหมดสนใจในประวัติพระศาสดามากที่สุด
 ปัญหาในการสอนผู้สอนทั้งสองศาสนามีความเห็นตรงกันว่า การสอนศาสนานั้นสอนยาก เพราะ
 เป็นเรื่องนามธรรม ขณะเดียวกันนักเรียนมีความเห็นว่า เนื้อหาศาสนาซ้ำซาก เพราะฉะนั้นจึงมี
 ข้อเสนอแนะว่าควรจะนำวิธีการสอนสมัยใหม่ไปประยุกต์ใช้สอนศาสนาให้มากกว่านี้ มีกิจกรรม
 ประกอบการเรียนการสอนศาสนา พิจารณาคุณสมบัติของผู้สอนศาสนาให้เหมาะสม และควรอบรม
 ผู้สอนศาสนาอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ยิ่งกว่านั้นกรมการศึกษานานาชาติให้ความช่วยเหลือด้าน
 เอกสารทางศาสนาและอุปกรณ์ประกอบการสอนแก่โรงเรียนต่าง ๆ

จากการศึกษาของ นุปผา นวลละออ (2526) เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท
 ของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาจริยธรรม โดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นครูที่สอนจริยศึกษาในระดับมัธยมศึกษา
 ในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนศาสนาอื่น ๆ ในกรุงเทพมหานคร พบว่า
 ครูทั้ง 3 กลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาจริยธรรม โดยการสอนในห้องเรียนว่า
 ควรสอนในวิชาจริยธรรมโดยตรง และสอนแทรกในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาอื่น ๆ โดยเป็นการนำความรู้
 ไปปฏิบัติได้ และพัฒนาทัศนคติที่พึงประสงค์ ในการจัดลำดับเนื้อหาควรให้สอดคล้องกับหลักสูตร และ
 สัมพันธ์กับเหตุการณ์ปัจจุบัน วิธีสอนควรใช้แบบสืบสวนสอบสวน และใช้ข่าวจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ
 โทรทัศน์ มาประกอบการสอนจริยธรรม ในการวัดผลการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โดยเน้น
 ความสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน และวิธีการทดสอบแบบปรนัย การเข้าร่วมกิจกรรม
 และการสังเกตพฤติกรรมทั่วไปของนักเรียน

จากรายงานการวิจัยฉบับที่ 13 ของกองการประเมินศึกษา กรมสามัญศึกษา (2522)
 เรื่องพฤติกรรมและเวลาในการปฏิบัติงานของครูประเมินศึกษา พบว่า งานที่ครูใช้เวลาปฏิบัติ
 น้อยที่สุดในบรรดางานที่จำแนกไว้ (9 กลุ่ม) คือ งานอบรม ซึ่งเป็นงานที่มุ่งพัฒนาลักษณะนิสัย
 ของนักเรียนโดยวิธีจูงใจ แม้ว่าการพัฒนาลักษณะนิสัยจะแฝงอยู่ในงานอื่น ๆ คอย เช่น ในงาน
 ปกครอง และงานวัดผลก็ตาม เวลาที่ครูใช้เพื่องานนี้ก็ถือว่าน้อยมาก ถ้าคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย

ของการให้การศึกษาที่ต้องการสร้างเสริมลักษณะนิสัยอันพึงปรารถนาให้เกิดขึ้นกับเด็กแล้ว
อาจกล่าวได้ว่า งานด้านนี้ควรได้รับการพิจารณาปรับปรุง เป็นอย่างมาก

วิลาวรรณ เกษเจริญ (วิลาวรรณ เกษเจริญ 2525 : 16 - 18) อ้างถึง
Patterson. 1965 : 77 - 80) ซึ่งใช้เวลา 1 ปี สัมภาษณ์ครูผู้สอนสังคมศึกษาใน
นครหลวงกรุงเทพ สมุทร และต่างจังหวัด

ผลของการศึกษาสรุปปัญหาการสอนได้ว่า

1. ครูไม่ตั้งจุดมุ่งหมายของการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาที่เขียนไว้ใน

หลักสูตร

2. ครูที่มีความรู้ดีไม่กระจายไปสู่ชนบท

3. เด็กนักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน โดยเฉพาะวิชาศีลธรรม

4. ขาดหนังสือแบบเรียน หองสมุด

5. ครูขาดความรู้ในการใช้อุปกรณ์ และหลักสูตรกว้างทำให้การวัดผลยาก

ลิว (วิลาวรรณ เกษเจริญ 2528 : 18 - 19 อ้างอิงจาก Lau. 1971 :

5866) ได้สำรวจค่านิยมทางศาสนาของครูในระดับโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 207 คน
จากโรงเรียนที่สุ่มตัวอย่างในเขต Southwest Arkansas ผลการวิจัยได้สรุปว่า ครูซึ่งมี
การแสดงทัศนคติเกี่ยวกับศาสนาตามแบบแผนเดิม มีการแสดงออกด้านค่านิยมทางศาสนา
แตกต่างจากครูที่มีทัศนคติเกี่ยวกับศาสนาต่างกับแบบแผนเดิมอย่างเห็นได้ชัด ในค่านิยมมุ่งหมาย
ของศาสนานั้นครูสองกลุ่มไม่มีความเห็นแตกต่างกัน ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าการฝึกหัดครูควรมุ่งหมาย
ความสนใจไปในด้านการสร้างหลักสูตรที่จะ เสริมหลักสูตรที่จะ เสริมสร้าง ประสบการณ์ให้กับผู้ที่
เป็นครูในอนาคต ให้ตระหนักถึงการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้นกับตนเอง อันเป็นการให้ความรู้
ด้านทัศนคติและค่านิยม และมีประโยชน์ในการที่จะนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการตัดสินใจความขัดแย้ง
ที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ปัจจุบันได้ดีขึ้น นอกจากนี้พบว่า นักเรียนมีความสนใจในด้านความร่วมมือ
ช่วยเหลือกัน การรู้จักการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศาสนาและความเชื่อต่อใน
พระเจ้า ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าผู้สอนศีลธรรมควรที่จะสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เกี่ยวกับเรื่องของศาสนา
ศีลธรรมจรรยา ทั้งในโรงเรียนและในชุมชนมากกว่าจะไปเน้นเฉพาะในเวลาเรียน ในห้องเรียน
เท่านั้น และลำดับขั้นของการสร้างพัฒนาการด้านบุคลิกลักษณะของนักเรียนนั้น ประการแรกคือ

การเข้าถึงบุคคลอื่น ครูควรให้ความสนใจเพิ่มขึ้น ด้านกระบวนการ ของการให้การศึกษา ทางด้านศาสนาและลดความรู้ความจำในด้านเนื้อหาบางอย่าง ซึ่งจะทำให้การ สอนศาสนาก็ขึ้นมา จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการศึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับความสำคัญของ สถาบันการศึกษากับการ ถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา สรุปได้ว่า เดิมการสอนจริยธรรมใน โรงเรียนมีลักษณะคล้ายการสอนวิชาอื่น ๆ คือการให้ความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ แล้ว ให้ความรู้ว่าอะไรคืออะไร คือการสอนคุณธรรม และการให้ความรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่สังคม เห็นว่าสำคัญ ซึ่งก็คือการสอนค่านิยมต่าง ๆ ทักษะคติ ก็จะมาจากการทราบว่าอะไรคือ อะไรสำคัญ อะไรไม่สำคัญ ดังนั้นความรู้ว่าอะไรคืออะไร จะทำให้เกิดทักษะคติคือสิ่ง เหล่านั้นโดยอัตโนมัติ การเรียนการสอนในโรงเรียนจึงเป็นการปลูกฝังทักษะคติเชิงจริยธรรม จากการอ่านและการฟังคำบอกเล่า แต่ควร สร้างทักษะคติโดยให้เด็กได้ประสบเหตุการณ์ด้วย ตนเอง ทักษะคติที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้จะนำไปสู่การ เกิดพฤติกรรมได้มากกว่าทักษะคติที่เกิดจาก คำบอกเล่าการสร้างทักษะคติโดยให้เด็กได้ประสบเหตุการณ์ด้วยตนเอง

สำหรับค่านิยมทางพุทธศาสนานั้น มีที่มาจากหลักความเชื่อและหลักคำสอนทาง พุทธศาสนา จึงมีลักษณะที่เอื้อต่อพุทธศาสนามากที่สุด และส่งผลให้ผู้ปฏิบัติสามารถ อยู่ใน สังคมไทยได้อย่างดี (Chai Podhita, 1963) ค่านิยมทางพุทธศาสนามีอาทิเช่น ศีล 5 ชั้นดี-โสรัจจะ สันโทษ สัมปรัศีธรรม การพึ่งตนเอง สังคมวัตถุ 4 และการปฏิบัติ ทามระเบียบประเพณีทางศาสนา เป็นต้น (เพ็ญแข ประจักษ์จันติก และอ้อมเดือน สกมณี 2519)

พุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมไทยและประชากรไทยอย่างแน่นแฟ้น ตั้งแต่ เกิดจนตาย ในสังคมไทยพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับทุกส่วนของการดำเนินชีวิต อิทธิพลของ พุทธศาสนามีต่อวัฒนธรรมไทยและต่อแนวความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของประชากรไทย โดยสรุปรวมแล้วพุทธศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทย เป็น ส่วนของวัฒนธรรมหลักของสังคมไทย และยังเป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ถือได้ว่าเป็นลักษณะ ประจำตัวของคนไทยด้วย

ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้ จึงให้ความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับการ ถ่ายทอดค่านิยม ทางศาสนาให้แก่เด็กไทยเรา โดยเฉพาะจากครู เนื่องจากในปัจจุบันเราเริ่มพบว่า

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น สถาบันครอบครัวจะมีบทบาทเปลี่ยนแปลงไป พ่อแม่ต้องใช้เวลาในการทำมาหากินมากขึ้น การถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรมเริ่มมีแนวโน้มไปสู่สถาบันการศึกษา โดยมีครูเป็นผู้รับบทบาทนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของครูที่จะมีผลต่อพฤติกรรมรวมทั้งบุคลิกภาพของเยาวชนไทยในอนาคต จึงนำมาเป็นหัวข้อในการศึกษาในครั้งนี้

แนวความคิดทางทฤษฎี

ทฤษฎีบทบาทเริ่มเป็นที่สนใจครั้งแรก โดยนักมานุษยวิทยา เช่น Ralph Linton (1936) เพราะเขาเห็นว่าบทบาทเป็นเสมือนหน่วยหนึ่งของวัฒนธรรม และวัฒนธรรมในสังคมเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดบทบาท ส่วน Talcott Parson (1978) มีความเห็นว่าบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม และความคาดหวังของบทบาทถูกกำหนดโดยสิทธิกรรม (Sanctions) G.H. Mead (ปี 1934) มองบทบาทในลักษณะขบวนการที่จะเป็นการอบรมขัดเกลาและพัฒนาอัตตะ (Self) ขณะที่ J.L. Moreno (ปี 1960) กล่าวว่า บทบาทสมมุติ (Role Playing) เป็นสิ่งสำคัญในขบวนการเรียนการสอน และการบำบัดทางจิต (Bruce J. Biddle. 1979)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีบทบาทจะถูกบูรณาการอยู่ในทฤษฎีการหน้าที่และทฤษฎีการปะทะสังสรรค์ทางสังคมของสาขาสังคมวิทยา หรือทฤษฎีเกี่ยวกับการรู้คิดในจิตวิทยา ไพบูลย์ ช่างเรียน (ม.ป.ป.) สรุปสาระสำคัญของบทบาทไว้ ดังนี้คือ

1. บทบาทมีประจำทุกสถานภาพของสังคม
2. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคม เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดบทบาท
3. การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้ ต้องมีสังคมกรรม (Socialization)
4. บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้น ไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับบทบาทที่ควรจะเป็นไปตามรหัสฐานของสังคม เพราะบทบาทที่บุคคลแสดงจริง ๆ นั้น เป็นผลของปฏิกิริยาแห่งบุคลิกภาพของบุคคลที่ครองสถานภาพ ร่วมกับบุคลิกภาพของบุคคลอื่นที่มาร่วมในพฤติกรรม และเครื่องกระตุ้นต่าง ๆ ที่มีอยู่ใ้เวลาและสถานที่เกิดการแสดงบทบาท

แนวคิดทฤษฎีบทบาท (Role Theory) มีแนวคิดใหญ่ ๆ สองแนว แนวแรกมองบทบาทในแง่ของการเรียนรู้ จากการที่ได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รู้ถึงความคาดหวังของบุคคลอื่นที่นำมากำหนดการกระทำในสถานการณ์หนึ่ง ๆ แนวนี้มีความคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ สัญลักษณ์นิยม

มีค (Blumer, 1969 : 8 citing Mead, 1934) มีความเห็นว่าการกระทำของมนุษย์นั้นได้ผ่านการตีความหมายเชิงสัญลักษณ์ ปี ค.ศ. 1937 เป็นปีที่เป็นคนกำเนิดของทฤษฎีนี้ เพราะเป็นปีที่ Mead ได้เขียนบทความเรื่องสำคัญคือ "Mind, Self and Society"

เขากล่าวว่า การปฏิสัมพันธ์นั้นมีหัวใจอยู่ 3 อย่างคือ จิตใจ (Mind) ตัวตน (Self) และสังคม (Society) จิตใจในทัศนะของ Mead ถือว่า พัฒนาอย่างใกล้ชิดกับตัวตน จิตใจเป็นเรื่องที่ปรากฏออกมาจากชีวิตมนุษย์ โดยผ่านการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์กันของมนุษย์ เมื่อใดก็ตามที่ปัจเจกบุคคลใช้สัญลักษณ์ที่มีนัยสำคัญ เมื่อนั้นก็แสดงว่าปรากฏมีจิตใจขึ้นในตัวของบุคคลนั้นแล้ว จิตใจจึงเป็นเสมือนขบวนการหนึ่ง ซึ่งปรากฏตัวเด่นออกมาในทุกขณะที่ปัจเจกบุคคลผู้นั้นได้กำลังสังสรรค์สัมพันธ์กับตัวเอง โดยการใช้นิสัญลักษณ์ที่มีนัยสำคัญ จิตใจจึงเป็นขบวนการที่ทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถควบคุม และจัดระเบียบการตอบโต้ของเขาได้ตามเจตนาารมณ์ของเขา

Mead (1934) ได้เสนอแนะว่า ตัวตนมีความสำคัญต่อการกระทำของตัวเอง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งมีผลมาจากอดีตอีกทีหนึ่ง เขาได้เน้นถึงความจำเป็นว่า เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการกระทำเสมอ และได้เสนอว่าการปฏิสัมพันธ์ภายในตัวตนของแต่ละคนนั้นก็เหมือนกับการเล่น (Play) คือผู้เล่นได้สวมบทบาทของคนอื่นที่ตนได้เล่น ตามความสัมพันธ์ที่มีต่อเขา ซึ่ง Mead เรียกว่าเป็น "คนอื่นที่สำคัญ" (Significant other) ส่วนการปฏิสัมพันธ์ในระหว่างปัจเจกบุคคล หรือระหว่างปัจเจกบุคคลกับกลุ่มนั้น ก็เหมือนกับการเล่นเกมส์ (Game) คือผู้เล่นจะต้องสวมบทบาทของทุกคนด้วย ซึ่งเรียกว่า "คนอื่นโดยทั่วไป" (Generalized other) และคนอื่นโดยทั่วไปนี้ เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างการควบคุมตน กับการควบคุมทางสังคม และตัวตนตามความคิดของ Mead ประกอบด้วย "I" กับ "Me" "I" เป็นเสมือนความต้องการของตัวตนที่แสดงออกมา เป็นการยอมรับทำตามความต้องการของสังคม และกลุ่มว่าการอบรมเรียนรู้ระเบียบสังคมทำให้เกิดการนำเอาตัวเองเข้าไปพัวพันกับสังคม หรือทำให้ตัวเราเป็นอิสระจากสังคม

การกระทำบทบาทเกิดจากองค์ประกอบ 4 ประการดังต่อไปนี้คือ
(ทิพรรัตน์ แสงทอง 2528 : 28)

1. สัญลักษณ์ (Symbol) เป็นสื่อในการตีความ มนุษย์จะมีการเรียนรู้และพัฒนาตัวตนของตนเองจากการปฏิสังสรรค์ โดยอาศัยสัญลักษณ์ที่สำคัญในการสื่อสารคือภาษา เมื่อรู้ภาษาแล้วจะสามารถสวมบทบาทรู้ว่าคนอื่นคิดต่อเราอย่างไร
  2. ตัวตน (Self) เป็นส่วนที่ช่วยในการสวมบทบาท เป็นผลมาจากการเรียนรู้จากการปฏิสังสรรค์กับบุคคลอื่น ๆ ตัวตนเกิดจากการที่เราสามารถมองตัวเองเหมือนเป็นวัตถุ สามารถประเมินตัวเองได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของจิตหมายถึงความสามารถคิดไตร่ตรองถึงผลของการกระทำ การคาดการณ์ล่วงหน้าทำให้บุคคลสามารถแบ่งแยกประเภท และนำตนเองไปสู่การรวมกลุ่มวัตถุ มองตนเองเป็นวัตถุด้วยคือเกิดภาพพจน์แห่งตน (Self-image) มองตนเองเป็นวัตถุสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถมองตัวเองจากสายตาของคนอื่นได้ สามารถแยกความแตกต่าง อารมณ์ต่าง ๆ ว่ามีลักษณะอย่างไรได้ โดยเริ่มต้นจากการสวมบทบาทของคนอื่น ๆ รู้ถึงบรรทัดฐานของกลุ่ม ของสังคม และมีพฤติกรรมที่แสดงออกเหมาะสมกับสังคมนั้น
  3. การสวมบทบาท (Role Taking) เป็นความสามารถในการจินตนาการแทนคนอื่นและมองในลักษณะเดียวกับที่คนอื่นมอง โดยอาศัยข้อมูลในขณะที่ยังร่วมการปฏิสังสรรค์และจากประสบการณ์ที่ผ่านมา
  4. บทบาท (Role) เป็นข้อกำหนดการกระทำว่าในสถานการณ์หนึ่ง ๆ บุคคลควรมีบทบาทอย่างไร ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ภาพด้วย
  5. การแสดงบทบาทเป็นปฏิกริยาที่ตอบโต้ต่อบุคคลอื่น โดยมีภาพพจน์ของตนเองเป็นตัวนำแนวทางในการแสดงพฤติกรรมโดยสัมพันธ์กับบทบาทที่ตนได้รับอยู่
- การกระทำบทบาทในแนวแรกนี้ จึงให้ความสำคัญในการใช้สัญลักษณ์การตีความที่สามารถจินตนาการแทนคนอื่น และรู้ถึงผลของการกระทำก่อนที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ การกระทำบทบาทมีลักษณะเป็นกระบวนการ ส่วนในแนวที่สอง มองว่าการกระทำของ

บุคคลทั้งหลาย แสดงไปตามบทบาทที่มีลักษณะตายตัว เมื่อเข้าไปรับแล้วจะถูกกำหนดให้กระทำ การมองมนุษย์เน้นในแง่ของการถูกกระทำมากกว่ามนุษย์ที่ เป็นผู้สร้างสรรค์ แนวคิดนี้ได้แก่ Merton, Parsons และคนอื่น ๆ

ส่วน Parsons (Turner. 1982 : 42 citing Parsons. 1978)

มองว่าบทบาทเป็นเรื่องแน่นอน บุคคลทั้งหลายแสดงพฤติกรรมไปตามบทบาทคล้ายละคร ต้องมีผู้กำกับ มีผู้ชม ปัจจัยที่จะกำหนดการกระทำมี 3 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. การตัดสินใจของแต่ละบุคคล (Individual Decision Making)
2. ค่านิยมและความคิด (Value and Idea)
3. เงื่อนไขในแต่ละสถานการณ์ (Situation Condition)

อรวรรณ อุทิศวรรณกุล (2521 : 28 - 29 อ้างอิงจาก Parsons และ

Shils. 1951) อธิบายว่า พาร์สันกล่าวว่า สถานภาพและบทบาทเป็นคุณลักษณะของ ผู้แสดง บทคือการจัดระเบียบของผู้เริ่มแสดง เป็นการสร้างและกำหนดการมีส่วนร่วมของเขา ในกระบวนการที่มีการกระทำร่วมกัน ซึ่งเป็นการรวมความคาดหวังที่เกี่ยวกับตนเองและของบุคคลอื่น ๆ ที่เขามีสัมพันธด้วย ส่วนสถานภาพคือ ตำแหน่งของผู้แสดง ภายในสถาบันที่เขาอยู่ จึงสรุปได้ว่า บทบาทมีลักษณะเป็นกระบวนการ ส่วนสถานภาพ มีลักษณะเป็นตำแหน่งของผู้แสดงภายในระบบสังคม ซึ่งกลไกของสังคมจะเตรียมบุคคล ให้แสดงบทบาทที่เขาชอบ และลักษณะสำคัญของบทบาทคือการกระทำที่สร้างสะสมขึ้นมา ไม่ได้กำหนดขึ้นมาได้ทันที

ส่วน เมอร์ตัน (Merton. 1962 : 369 - 370) กล่าวว่า สิ่งสำคัญใน โครงสร้างและวัฒนธรรมมีอยู่ 2 ประการคือ

1. จุดหมายปลายทาง
2. วิธีการเพื่อจะถึงจุดหมายปลายทาง ซึ่งวิธีการนี้คือ การแสดงบทบาทนั่นเอง แต่เมื่อบุคคลมีความขัดแย้งในบทบาทเกิดขึ้น จะต้องพยายามเปลี่ยนแปลงความคิดของบทบาท หรือความเชื่อของเขาให้ตรงกับพฤติกรรมที่เขาต้องปฏิบัติ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ

ความขัดแย้งในบทบาท ในต่างประเทศมีหลายชั้น เช่นความขัดแย้งระหว่างครูที่
จบการศึกษาสูงกับครูผู้มีประสบการณ์ (Drubick. 1967) ครูกับผู้บริหารการศึกษา
(Finlayson & Cohen. 1967) เด็กนักเรียนที่มาจากชนชั้นที่แตกต่างกันทางสังคม
(Phillips. 1955) ครูจากเมืองที่แตกต่างกัน (Adams. 1970) เราพบว่า
ในงานวิจัยบางชิ้น ครูจะมีความกังวลใจเกี่ยวกับบทบาทที่เขาถูกคาดหวังจากผู้ปกครอง
และผู้บริหารที่แตกต่างกัน (Biddle. 1979 : 196)

อรวรรณ อุทิศวรรณกุล (2521 : 36 - 37 อ้างอิงถึง Gross, Mason
และ Mc Eachern. 1958 : 316 - 318) ได้สร้างทฤษฎี A Theory of Role
Conflict Resolution เพื่อที่จะคาดการณ์พฤติกรรมของบุคคลเมื่อเกิดความขัดแย้งใน
บทบาทว่า จะเลือกกระทำหรือจะแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างไร โดยศึกษาจาก
ผู้อำนวยการโรงเรียน เมื่อเกิดความขัดแย้งในบทบาทกับกลุ่มครู ซึ่งทฤษฎีของเขาสามารถ
ทำนายได้ถูกต้อง 90 % เมื่อบุคคลใดเผชิญกับความขัดแย้งในความคาดหวังของบทบาท
สองอย่าง ในขณะที่เดียวกันบุคคลจะมีทางเลือกได้ 4 ทางคือ

1. ทำตามความคาดหวัง A
2. ทำตามความคาดหวัง B
3. มีพฤติกรรมประนีประนอม
4. พยายามหลีกเลี่ยงการทำตามความคาดหวังทั้งสอง โดยหันไปทำตาม

ความหวังอื่น ๆ

ส่วนในงานวิจัยฉบับนี้ จะเน้นการศึกษาถึงความขัดแย้งในบทบาทของตนเองที่
เกิดขึ้น เมื่อบุคคลต้องปฏิบัติบทบาทที่ขัดแย้งกับบุคลิกภาพของเขา ได้แก่การที่ครูอาจารย์
มีบทบาทที่ปฏิบัติอยู่ขัดแย้งกับบทบาทที่ปรารถนา ซึ่งบทบาทที่ปรารถนาของครูอาจารย์นั้น
อาจจะ เป็นไปตามบุคลิกภาพแนวความคิด คุณค่า และความต้องการทางอารมณ์ ซึ่งอาจ
ไม่เป็นที่ยอมรับในแบบสากลหรือในแบบอุดมคติทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังของครูว่า จะสัมพันธ์กับความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาหรือไม่
2. เพื่อให้ทราบว่าภูมิหลังของครูจะสัมพันธ์กับปริมาณการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาหรือไม่
3. เพื่อให้ทราบว่าความคิดเกี่ยวกับตน. และค่านิยมทางศาสนาของครูจะสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาหรือไม่
4. เพื่อให้ทราบว่าความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่ และบทบาทที่ปรารถนาจะสัมพันธ์กับปริมาณการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาหรือไม่
5. เพื่อเปรียบเทียบปริมาณการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของครูสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร กับครูที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

คำจำกัดความ

การศึกษามบทบาท (Role) ในการวิจัยนี้แบ่งเป็น

- บทบาทที่ปฏิบัติอยู่ (Role Performance)
- บทบาทที่ปรารถนา (Role Preference)
- ความขัดแย้งในบทบาท (Role Conflict)

1. บทบาท (Role) หมายถึง "การที่บุคคลปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตน

ในสถานภาพที่ตนมีอยู่" ในที่นี้จะกำหนดเป็นบทบาทของ ครู อาจารย์ ระดับประถมศึกษาที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร และสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

1.1 บทบาทที่ปฏิบัติอยู่ (Role Performance) หมายถึงหน้าที่ที่เคยปฏิบัติและหรือกำลังปฏิบัติอยู่ และสิทธิที่เคยได้รับ และหรือกำลังได้รับ

1.2 บทบาทที่ปรารถนา (Role Preference) หมายถึงหน้าที่ที่มีความรู้สึกชอบซึ่งเคยปฏิบัติหรือกำลังปฏิบัติอยู่ หรือไม่เคยปฏิบัติ เป็นความรู้สึกชอบส่วนตัว

อาจไม่เป็นที่ยอมรับแบบสากลหรืออุดมคติทั่วไป และสิทธิที่มีความรู้สึกชอบซึ่งเคยได้รับหรือกำลังได้รับอยู่หรือไม่ได้รับ เป็นความรู้สึกชอบส่วนตัว อาจไม่เป็นที่ยอมรับแบบสากลหรือแบบอุดมคติทั่วไป

1.3 ความขัดแย้งในบทบาท (Role Conflict) หมายถึงความแตกต่างระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่ และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์ โดยแบ่งความขัดแย้งในบทบาทออกเป็นความขัดแย้งในหน้าที่ และความขัดแย้งในสิทธิ

2. การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา หมายถึงการที่ครูอาจารย์ได้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเป็นตัวอย่าง และให้ประสบการณ์แก่เด็กนักเรียนของตนในเรื่องค่านิยมทางศาสนา

3. ความคิดเกี่ยวกับตน หมายถึงการที่ครูอาจารย์รับรู้ว่าคุณอื่นมีความคิดเกี่ยวกับตนใน 4 ด้านคือ Evaluation, Activity, Potency, Inter-personal Quality ในระดับคะแนนต่าง ๆ

4. ค่านิยมทางศาสนา หมายถึงความเชื่อส่วนตัวเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาพุทธ ในที่นี้ได้แก่ระดับค่านิยมเกี่ยวกับศีล 5 ขันติ-โสรจจะ สันโดษ สัมปยุตธรรม การพึ่งตนเอง สังคหวัตถุ 4 การปฏิบัติตามระเบียบประเพณีทางศาสนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. นำผลการวิจัยช่วยในการกำหนดนโยบายในโรงเรียน เกี่ยวกับบทบาทของครู และรูปแบบการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแก่นักเรียน
2. ช่วยให้ผู้สนใจศึกษาบทบาทของบุคคลในองค์กร สามารถนำแนวคิดและทฤษฎี "บทบาท" มาประยุกต์ใช้ในงานได้
3. ช่วยให้ผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับครู เข้าใจถึงบทบาทที่ปรารถนา และบทบาทที่ปฏิบัติอยู่ ความขัดแย้งในบทบาท ความคิดเกี่ยวกับตน และค่านิยมทางศาสนาของครู

4. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนงานวิจัยในอนาคตจากข้อมูลที่ได้ และเพื่อประสิทธิผลของการเรียนการสอนที่ดีในอนาคต

สมมติฐานของการวิจัย

1. วุฒิการศึกษา (สาขาที่จบ) ของครูอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา
2. อายุการทำงานของครูอาจารย์มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา
3. ความซัดแย้งในหน้าที่ และความซัดแย้งในสิทธิของครูอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา
4. อายุการทำงานของครูอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับความซัดแย้งในหน้าที่ และกับความซัดแย้งในสิทธิ
5. ความคิดเกี่ยวกับตนของครูอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับความซัดแย้งในหน้าที่ และกับความซัดแย้งในสิทธิ
6. ค่านิยมทางศาสนาของครูอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับความซัดแย้งในหน้าที่ และกับความซัดแย้งในสิทธิ
7. ครูอาจารย์ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน มีคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนต่างกัน
8. ครูอาจารย์มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาต่างกัน มีคะแนนค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นอาจารย์ โรงเรียนประถมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร ที่สอนภาคปลาย ปีการศึกษา 2528 การสุ่มตัวอย่างใช้วิธี Multi-stage Random Sampling โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร (สป.กทม.) และสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (กทม.) มาสังกัดละ 5 โรงเรียน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)
2. สุ่มครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้ง 10 โรง ในข้อ 1 มาโรงละประมาณ 20 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 200 คน โดยได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้คือ โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์ โรงเรียนวัดใหม่ช่องลม โรงเรียนพญาไท โรงเรียนคาทาคาม โรงเรียนวัดเจ้ามูล ซึ่งสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร (สป.กทม.) รวม 84 คน และโรงเรียนวัดบางนาใน โรงเรียนวัดบางเตย โรงเรียนวัดไผ่ตัน โรงเรียนวัดสามัคคีสุทธาวาส โรงเรียนวัดประจักษ์ (พวงอุทิศ) สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (กทม.) รวม 116 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (ภาคผนวก) แบ่งออกเป็น

5 ตอน

- ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว
- ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของกลุ่มตัวอย่างแบบอัตนัย แสดงความคิดเห็นมี 4 ข้อ และถามเกี่ยวกับการบริหารงานใน

หน่วยงานที่สังกัดกับความสำนึกในหน้าที่ครูประถมศึกษาอีกอย่างละ 1 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคน แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ของ แบบ Likert จำนวน 16 ข้อ (ดัดแปลงจากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคน สร้างโดย อ้อมเตือน สดมณี (2523)

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามค่านิยมทางศาสนา แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ของ แบบ Likert จำนวน 20 ข้อ ดัดแปลงบางข้อโดยนำมาจาก สุวัฒน์ (2518) บรรจง (2518) สุชิน (2518) และบางข้อสร้างขึ้นใหม่

ตอนที่ 5 เป็นแบบวัดความขัดแย้งในหน้าที่ที่ปฏิบัติหรือเคยปฏิบัติ และสิทธิที่ได้รับหรือเคยได้รับ

เกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้

ตอนที่ 2 จากคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้อ่านด้วยตนเอง แล้วให้คะแนนตามระดับของการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา โดยให้คะแนนผู้ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมสูงเป็น 3 คะแนน การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาระดับกลางเป็น 2 คะแนน และการถ่ายทอดค่านิยมระดับต่ำเป็น 1 คะแนน

ตอนที่ 3 และ 4 สำหรับข้อความเชิงนิมมาน (Positive Statement) ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ตอบไม่ถูก
5	4	2	1	3

คะแนน

สำหรับข้อความเชิงนิเสธ (Negative Statement) ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ตอบไม่ถูก
1	2	4	5	3

คะแนน

ตอนที่ 5 เป็นแบบวัดความขัดแย้ง 2 ประการคือ หน้าที่และสิทธิการให้คะแนน หน้าที่ที่เคยปฏิบัติหรือกำลังปฏิบัติ กับความรู้สึกชอบปฏิบัติ มีความสอดคล้องกันหรือไม่ สอดคล้องกัน ได้ 1 คะแนน หากขัดแย้งกันได้ 0 คะแนน ตัวอย่างเช่น

หน้าที่เตรียมการสอน

- หากเคยปฏิบัติหรือกำลังปฏิบัติอยู่แต่ไม่ชอบ ก็เป็นความขัดแย้งในหน้าที่ ได้ 1 คะแนน
- หากเคยปฏิบัติ หรือกำลังปฏิบัติอยู่ และชอบปฏิบัติด้วย ถือว่าไม่มีความขัดแย้ง ได้ 0 คะแนน หรือ
- หากไม่เคยปฏิบัติเลย และไม่ชอบการเตรียมการสอนด้วย ถือว่าไม่มีความขัดแย้งในหน้าที่ ได้ 1 คะแนน

คะแนนความขัดแย้งตั้งแต่ 7 คะแนนขึ้นไป (คะแนนเฉลี่ยจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 7) ถือว่ามีความขัดแย้งในหน้าที่มาก และต่ำกว่า 7 ลงไปถือว่ามีความขัดแย้งในหน้าที่น้อย ความขัดแย้งในสิทธิก็ให้คะแนนท่านเอง เกี่ยวกัน โดยดูว่าสิทธิที่ได้รับอยู่หรือเคยได้รับ มีความขัดแย้งกับความรู้สึกหรือไม่ การตัดสินคะแนนความขัดแย้งในสิทธิ ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป (คะแนนเฉลี่ยจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด - 3) ถือว่ามีความขัดแย้งในสิทธิมาก และต่ำกว่า 3 ลงไปถือว่ามีความขัดแย้งในสิทธิเล็กน้อย

การทดลองใช้เครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ โดยได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากครูอาจารย์ โรงเรียนสวัสดิศึกษา และนิสิตปริญญาโทที่เป็นครูประจำชั้นในกรุงเทพมหานคร เมื่อได้ข้อมูลแล้ว นำมาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในแบบสอบถาม และนำมาหาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้ $t - test$ ค่าอำนาจจำแนกแสดงในภาคผนวก

การหาค่าความเชื่อมั่นในแบบวัดค่านิยมทางศาสนา และแบบวัดความคิดเกี่ยวกับตน โดยใช้ค่า Alpha Coefficient (α) ของ Cronbach (1970 : 101) แบบวัดค่านิยมทางศาสนาได้ค่าความเชื่อมั่น 0.5856 ส่วนแบบวัดความคิดเกี่ยวกับตน ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.6585

วิธีดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูล

ลำดับแรกผู้วิจัยได้ติดต่อราชการไปที่ต้นสังกัดที่สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และที่สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่ง ในการติดต่อกับทางโรงเรียนที่จะไปเก็บข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปยังโรงเรียนแต่ละแห่ง ใ้พบ

กับผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ซึ่งผู้บริหารก็ให้ความร่วมมือและยินดีในการช่วยแจกแบบสอบถามให้กับครูอาจารย์ และรวบรวมแบบสอบถามคืนให้กับผู้วิจัยตามกำหนดเวลา เมื่อได้แบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ก. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1. ภูมิหลังของครู ได้แก่ สังกัด เพศ อายุ วุฒิการศึกษาที่จบ วิชาที่สอน วิทยฐานะ ตำแหน่ง และอายุการทำงาน
  2. ความคิดเกี่ยวกับตนของครู 4 ด้านคือ
    - 2.1 การมองตนด้าน Evaluation.
    - 2.2 การมองตนด้าน Interpersonal Quality
    - 2.3 การมองตนด้าน Activity
    - 2.4 การมองตนด้าน Potency
  3. ค่านิยมทางศาสนาของครูอาจารย์
  4. บทบาทของครูแยกตามบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่ปรารถนา
  5. ความซัดเซ้งในบทบาท แยกตามสิทธิและหน้าที่
- ข. ตัวแปรตาม ได้แก่ การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาให้แก่เด็ก

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติดังนี้

1. ใช้การร้อยละ เสนอข้อมูลภูมิหลังของครู ในด้านสังกัด เพศ อายุ วุฒิการศึกษาที่จบ วิชาที่สอน วิทยฐานะ ตำแหน่ง และอายุการทำงาน
  2. ใช้ค่าสหสัมพันธ์ตามแบบ Pearson Product-Moment Correlation Coefficient ระหว่างภูมิหลังของครูกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา ระหว่างภูมิหลังของครูกับค่านิยมทางศาสนาของครูเอง ระหว่างภูมิหลังของครูกับการซัดเซ้งในบทบาท
- ค่าสหสัมพันธ์ตามแบบ Biserial Correlation Coefficient ระหว่างความคิดเกี่ยวกับตน กับความซัดเซ้งในสิทธิและหน้าที่ และระหว่างค่านิยมทางศาสนา กับความซัดเซ้งในสิทธิและหน้าที่

3. ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ระวังความคิดเกี่ยวกับตน กับ การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา และค่านิยมทางศาสนาของครูกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

4. ไขค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนของความคิดเกี่ยวกับตนของครูแต่ละสังกัด ค่านิยมทางศาสนาของครูแต่ละสังกัด ค่านิยมทางศาสนา และความคิดเกี่ยวกับตนของครู โดยใช้ t - test

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ กระจายละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. สูตรค่า

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{N_1} + \frac{s_2^2}{N_2}}} \quad (\text{วิเชียร เกตุสิงห์ 2526})$$

เมื่อ t เป็นค่าสถิติในการพิจารณา (t = distribution)

$\bar{X}_1, \bar{X}_2$ เป็นค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม 1, 2

s_1^2, s_2^2 เป็นค่าความแปรปรวนของกลุ่ม 1, 2

N_1, N_2 เป็นค่าจำนวนประชากรของกลุ่ม 1, 2

3. สูตรความสัมพันธ์แบบ Pearson Product - Moment Correlation Coefficient (r_{xy})

$$r_{xy} = \frac{N \Sigma XY - (\Sigma X) (\Sigma Y)}{\sqrt{\{N \Sigma X^2 - (\Sigma X)^2\} \{N \Sigma Y^2 - (\Sigma Y)^2\}}} \quad (\text{วิเชียร เกตุสิงห์ 2526})$$

เมื่อ	r_{xy}	เป็นสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร X กับตัวแปร Y
	ΣX	เป็นผลรวมของข้อมูลที่ถูกได้จากตัวแปร X
	ΣY	เป็นผลรวมของข้อมูลที่ถูกได้จากตัวแปร Y
	ΣXY	เป็นผลรวมของผลคูณระหว่างค่าของตัวแปร X และ Y
	ΣX^2	เป็นผลรวมของกำลังสองของข้อมูลจากตัวแปร X
	ΣY^2	เป็นผลรวมของกำลังสองของข้อมูลจากตัวแปร Y
	N	เป็นจำนวนข้อมูล หรือจำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

4. สูตรสหสัมพันธ์แบบ Biserial Correlation (r_{bis})

$$r_{bis} = \frac{\bar{X}_p - \bar{X}_t}{S_t} \cdot \frac{(p)}{y} \quad (\text{วิเชียร เกตุสิงห์ 2526})$$

เมื่อ	r_{bis}	เป็นสหสัมพันธ์แบบ Biserial
	$\bar{X}_p$	เป็นค่าเฉลี่ยที่ได้จากตัวแปรต่อเนื่องของกลุ่มหนึ่ง
	$\bar{X}_t$	เป็นค่าเฉลี่ยที่ได้จากตัวแปรต่อเนื่องจากทั้งสองกลุ่มรวมกัน (ค่าเฉลี่ยรวม)
	S_t	เป็นค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มรวม
	P	เป็นสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบ กับกลุ่มรวมทั้งหมด
	Y	เป็นค่าความสูงของโค้งปกติ (Ordinate) ตรงจุดแบ่งตัวแปร ออกเป็น 2 กลุ่ม โดยดูจากค่า p

5. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance)

โดยใช้สูตรคำนวณ

$$F = \frac{MS_b}{MS_w} \quad (\text{วิเชียร เกตุสิงห์ 2526})$$

เมื่อ MS_b เป็นค่าเฉลี่ยของผลต่างกำลังสองระหว่างกลุ่ม
 MS_w เป็นค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองภายในกลุ่ม

สถิติที่ใช้ในข้อ 1, 2, 3, 5 ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการคำนวณ โดยใช้
 โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistic Package Program for Social Sciences)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่ง เนื้อหาออกเป็น 7 ตอนด้วยกันคือ

ตอนที่ 1 ซึ่งจะเสนอข้อมูลต่อไปนี้ เป็นการเสนอข้อมูลแบบแจกแจงความถี่ และหาการยลละในตัวแปรแต่ละตัว

1.1 ลักษณะภูมิหลังของครูอาจารย์ในแต่ละด้าน ได้แก่ สังกศ พศ อายุ วุฒิการศึกษาที่จบ วิชาที่สอน ระดับชั้นที่สอน ตำแหน่ง และอายุการทำงาน

1.2 ปริมาณการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแยกตามสังกัด

1.3 ความซัดแย้งในหน้าที่ และสิทธิ แยกตามสังกัด

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างภูมิหลังกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2.1 วุฒิการศึกษาที่จบ กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

2.2 อายุการทำงานกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2.3 ความซัดแย้งในหน้าที่และสิทธิกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา แยกตามสังกัดของกลุ่มตัวอย่าง

3.1 วุฒิการศึกษากับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

3.2 อายุการทำงานกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

3.3 ความซัดแย้งในสิทธิและหน้าที่ กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

ตอนที่ 4 เป็นข้อมูลแสดงความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างในด้านภูมิหลังของครูกับ ความซัดแย้ง

4.1 อายุการทำงานกับความซัดแย้งในสิทธิและความซัดแย้งในหน้าที่ ของกลุ่มรวมน

4.2 อายุการทำงานกับความขัดแย้งในสิทธิและความขัดแย้งในหน้าที่
แยกตามสังกัด

สรุป ตอนที่ 2, 3, 4 เป็นการวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์ตามแบบ Pearson
Product Moment Correlation Coefficient

ตอนที่ 5 เป็นข้อมูลแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์ตามแบบ
Biserial Correlation Coefficient

5.1 คะแนนความคิดเกี่ยวกับตน กับความขัดแย้งในสิทธิและความขัดแย้ง
ในหน้าที่ของกลุ่มทั้งหมด

5.2 คะแนนค่านิยมทางศาสนา กับความขัดแย้งในสิทธิและความขัดแย้ง
ในหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ตอนที่ 6 เป็นข้อมูลแสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way
Analysis of Variance)

6.1 คะแนนความคิดเกี่ยวกับตน กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

6.2 คะแนนค่านิยมทางศาสนา กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

ตอนที่ 7 เป็นการนำข้อมูลบางตัวแปร เปรียบเทียบหาความแตกต่างค่า t

7.1 ความคิดเกี่ยวกับตนของครูแต่ละสังกัด

7.2 ค่านิยมทางศาสนาของครูแต่ละสังกัด

7.3 ค่านิยมทางศาสนาและความคิดเกี่ยวกับตนของกลุ่มตัวอย่าง

โดยตั้งแต่ตอนที่ 1 - 7 จะมีรายละเอียดแสดง เป็นตารางดังต่อไปนี้

ผลการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน และหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เสนอเป็นตารางดังนี้

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปร

ตัวแปร	ประเภทตัวแปร	จำนวน (ร้อยละ)
สังกัด	ส.ป.กทม.	84(42.0)
	กทม.	116(58.0)
เพศ	ชาย	27(13.5)
	หญิง	173(86.5)
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	0(0.1)
	20 - 30 ปี	12(6.0)
	31 - 40 ปี	80(40.0)
	41 - 50 ปี	77(38.5)
	51 - 60 ปี	18(9.0)
	ไม่ตอบ	13(6.5)
	วุฒิการศึกษาที่จบ (วิชาเอก)	ปกศ.สูง หรือต่ำกว่า
วิทยาศาสตร์		14(7.0)
สังคมศึกษา		41(20.5)
ประถมศึกษา		27(13.5)
คณิตศาสตร์		6(3.0)
ภาษาไทย		31(15.5)
ภาษาอังกฤษ		8(4.0)
คหกรรม เกษตรศิลป์		20(10.0)
สุขศึกษา พลศึกษา		6(3.0)
ไม่ตอบ		14(7.0)

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ประเภทตัวแปร	จำนวน (ร้อยละ)
วิชาที่สอน	กลุ่มทักษะ	152(76.0)
	กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	61(30.5)
	กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	130(65.0)
	กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ	41(20.5)
	กลุ่มวิชาเลือก	29(14.5)
ระดับชั้นที่สอน ในปัจจุบัน	ป. 1 - ป. 3	93(46.5)
	ป. 4 - ป. 6	107(53.5)
ตำแหน่งหรืองานอื่น	ไม่มี	90(45.0)
นอกจากงานสอนที่เคยทำ หรือกำลังทำอยู่	มี	69(34.5)
	ไม่ตอบ	41(20.5)
อายุการทำงาน	0 - 5 ปี	1(0.5)
	6 - 9 ปี	35(17.5)
	10 - 15 ปี	39(19.5)
	16 - 30 ปี	120(60.0)
	31 - 40 ปี	4(2.0)
	41 ปีขึ้นไป	0 (0.0)

จากตาราง 1 จะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูอาจารย์ในสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (กทม.) และสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร (สป.กทม.) มีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนมากเป็นเพศหญิงถึง 86.5 % อายุระหว่าง 31 - 40 ปี วุฒิการศึกษา ที่จบส่วนมากเป็นวิชาเอกสังคมศึกษา วิชาที่สอนคือกลุ่มทักษะ และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มากที่สุด ระดับชั้นที่สอนมีจำนวนใกล้เคียงกันทั้ง ประถมต้นและประถมปลาย ตำแหน่งงานอื่น นอกจากงานสอนมีเป็นจำนวน 45 % อายุการทำงานส่วนมาก 16 - 20 ปี

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำแนกตามปริมาณการถ่ายทอด คำนิยมทางศาสนาและสังกัด

ปริมาณการถ่ายทอด ค่านิยมทางศาสนา	สังกัด สป.กทผ. จำนวน (ร้อยละ)	สังกัด กทผ. จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ต่ำ	19 (22.6)	36 (31.0)	55 (27.5)
ปานกลาง	33 (39.3)	32 (27.6)	65 (32.5)
สูง	25 (29.8)	32 (27.6)	57 (28.5)
ไม่ตอบ	7 (8.3)	16 (13.8)	23 (11.5)

จากตาราง 2 จะเห็นว่าครูอาจารย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาอยู่ในระดับปานกลางและมาก เมื่อแยกดูตามสังกัด เห็นว่าครูอาจารย์สังกัด สป.กทผ. มีการถ่ายทอดในระดับปานกลางและสูง ร้อยละ 69.1 ส่วนครูอาจารย์สังกัด กทผ. มีการถ่ายทอดในระดับปานกลาง และสูง ร้อยละ 55.2

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แยกตามความซัดแย้งในหน้าที่และสังกัด

ความซัดแย้งในหน้าที่ (บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และ บทบาทที่ปรารถนา)	สังกัด สป.กทผ. จำนวน (ร้อยละ)	สังกัด กทผ. จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ต่ำ	47 (56.0)	57 (49.1)	104 (52.0)
สูง	37 (44.0)	58 (50.0)	95 (47.5)
ไม่ตอบ	0 (0.0)	1 (0.9)	1 (0.5)

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าครูอาจารย์ทั้งหมดที่มีความซัดแย้งในหน้าที่ต่ำ มีจำนวนมากกว่าครูอาจารย์ที่มีความซัดแย้งในหน้าที่สูง และครูอาจารย์ที่มีความซัดแย้งในหน้าที่สูง เปรียบเทียบระหว่าง สป.กทผ. กับ กทผ. จะเห็นว่าครูอาจารย์สังกัด กทผ. มีจำนวนมากกว่าครูอาจารย์สังกัด สป.กทผ.

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แยกตามความซัดแย้งในสิทธิและสังกัด

ความซัดแย้งในสิทธิ	สังกัด สป.กทผ. จำนวน (ร้อยละ)	สังกัด กทผ. จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ต่ำ	39 (46.4)	55 (47.4)	94 (47.0)
สูง	45 (53.6)	59 (50.9)	104 (52.0)
ไม่ตอบ	0 (0.0)	2 (1.7)	2 (1.0)

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า ครูอาจารย์ทั้งหมดที่มีความซัดแย้งในสิทธิสูงมีจำนวนมากกว่าครูอาจารย์ที่มีความซัดแย้งในสิทธิน้อย และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างสังกัด สป.กทผ. และ กทผ. ก็พบว่า ครูอาจารย์ที่สังกัด สป.กทผ. ที่มีความซัดแย้งในสิทธิมาก มีจำนวนมากกว่าครูอาจารย์สังกัด กทผ.

ตาราง 5 ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิการศึกษา (สาขาที่จบ) กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การถ่ายทอดค่านิยม ทางศาสนา	วุฒิการศึกษา (สาขาที่จบ)									
	ปศ.สูง ต่ำกว่า	วิทยาลัย สตรี	สังคมศึกษา	ประถมศึกษา	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	คหกรรม	สุศึกษา	รวม
ต่ำ	7	4	14	7	4	10	3	3	2	54
ปานกลาง	12	5	13	10	0	8	3	8	1	60
สูง	9	5	13	6	1	12	1	6	2	55
รวม	28	14	40	23	5	30	7	17	5	169

$$\chi^2 = 12.08 \quad df = 16 \quad p > .05$$

จากตาราง 5 จะเห็นว่าวุฒิการศึกษา (สาขาที่จบ) มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1

ตาราง 6 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุการทำงาน กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา	อายุการทำงาน					รวม
	0-5	6-9	10-15	16-30	31-40	
ต่ำ	0	6	14	32	2	54
ปานกลาง	1	18	9	37	0	65
สูง	0	5	9	41	2	57
รวม	1	29	32	110	4	176

$$\chi^2 = 15.87 \quad df = 8 \quad p < .05$$

จากตาราง 6 จะเห็นว่า อายุการทำงานมีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาอย่าง มีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2

ตาราง 7 ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในหน้าที่กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา	ความขัดแย้งในหน้าที่		รวม
	น้อย	มาก	
ต่ำ	26	29	55
ปานกลาง	32	33	65
สูง	36	20	56
รวม	94	82	176

$$\chi^2 = 3.95 \quad df = 2 \quad p > .05$$

จากตาราง 7 จะเห็นว่าความขัดแย้งในหน้าที่มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3

ตาราง 8 ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในสิทธิกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา
ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา	ความขัดแย้งในสิทธิ		รวม
	น้อย	มาก	
ต่ำ	30	25	55
ปานกลาง	28	37	65
สูง	29	26	55
รวม	87	88	175

$$\chi^2 = 1.85 \quad df = 2 \quad p > .05$$

จากตาราง 8 จะเห็นว่าความขัดแย้งในสิทธิมีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3

ตาราง 9 ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิการศึกษา (สาขาที่จบ) กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา แยกตามสังกัด

ความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิการศึกษา (สาขาที่จบ) กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา	χ^2	df	p
สังกัด สป.กทม.	24.07	16	0.08
สังกัด กทม.	22.65	16	0.12

$$p > .05$$

จากตาราง 9 จะเห็นว่าวุฒิการศึกษา (สาขาที่จบ) ของครูอาจารย์ทั้ง 2 สังกัดมีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 10 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุการทำงานกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา
แยกตามสังกัด

ความสัมพันธ์ระหว่างอายุการทำงาน กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา	χ^2	df	p
สังกัด สป.กทม.	8.32	6	0.21
สังกัด กทม.	10.16	6	0.11

$$p > .05$$

จากตาราง 10 จะเห็นว่าอายุการทำงานของครูอาจารย์ทั้ง 2 สังกัด
มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 11 ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในหน้าที่กับการถ่ายทอดค่านิยม
ทางศาสนาแยกตามสังกัด

ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในหน้าที่ กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา	χ^2	df	p
สังกัด สป.กทม.	1.69	2	0.42
สังกัด กทม.	7.22	2	0.02*

$$* p < .05$$

จากตาราง 11 จะเห็นว่า ความขัดแย้งในหน้าที่ของครูอาจารย์สังกัด กทม.
มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน
ความขัดแย้งในหน้าที่ครูอาจารย์สังกัด สป.กทม. มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทาง
ศาสนา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 12 ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในสิทธิกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา แยกตามสังกัด

ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในสิทธิ กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา	χ^2	df	p
สังกัด สป.กทม.	1.21	2	0.54
สังกัด กทม.	7.59	2	0.02*

* $p > .05$

จากตาราง 12 จะเห็นว่า ความขัดแย้งในสิทธิของครูอาจารย์สังกัด กทม. มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความขัดแย้งในสิทธิของครูอาจารย์สังกัด สป.กทม. มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 13 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุการทำงานกับความขัดแย้งในหน้าที่และความขัดแย้งในสิทธิของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ความสัมพันธ์	χ^2	df	p
อายุการทำงานกับความขัดแย้งในหน้าที่	5.17	4	0.27
อายุการทำงานกับความขัดแย้งในสิทธิ	9.01	4	0.06

$p > .05$

จากตาราง 13 จะเห็นว่าอายุการทำงานมีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในหน้าที่และความขัดแย้งในสิทธิ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 4

ตาราง 14 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุการทำงาน กับความขัดแย้งในหน้าที่แยกตามสังกัด

ความสัมพันธ์ระหว่างอายุการทำงาน กับความขัดแย้งในหน้าที่	2	df	p
สังกัด สป.กทม.	1.95	3	0.58
สังกัด กทม.	2.67	3	0.44

$$p > .05$$

จากตาราง 14 จะเห็นว่าอายุการทำงานของครูอาจารย์ทั้งสอง สังกัด มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในหน้าที่อย่าง ไม่มีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

ตาราง 15 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุการทำงานกับความขัดแย้งในสิทธิ แยกตามสังกัด

ความสัมพันธ์ระหว่างอายุการทำงาน กับความขัดแย้งในสิทธิ	2 χ^2	df	p
สังกัด สป.กทม.	5.17	3	0.15
สังกัด กทม.	9.23	3	0.02 *

$$* p < .05$$

จากตาราง 15 จะเห็นว่า อายุการทำงานของครูอาจารย์สังกัด กทม. มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในสิทธิ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 และอายุการทำงานของครูอาจารย์ สังกัด สป.กทม. มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในสิทธิ อย่างไม่มีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

ตาราง 16 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนกับความขัดแย้งในหน้าที่ และกับความขัดแย้งในสิทธิของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ความขัดแย้ง	คะแนนความคิดเกี่ยวกับตน
ในหน้าที่	0.10
ในสิทธิ	0.27 *

* $p < .05$

จากตาราง 16 จะเห็นว่า คะแนนความคิดเกี่ยวกับตนมีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในสิทธิ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 บางส่วน

ตาราง 17 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนค่านิยมทาง ศาสนากับความขัดแย้งในหน้าที่ และกับความขัดแย้งในสิทธิของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ความขัดแย้ง	ค่านิยมทาง พุทธศาสนา
ในหน้าที่	0.10
ในสิทธิ	0.24 *

* $p < .05$

จากตาราง 17 จะเห็นว่า คะแนนค่านิยมทาง ศาสนามีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในสิทธิ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในหน้าที่ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นตามสมมติฐานข้อที่ 6 บางส่วน

ตาราง 18 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความคิดเกี่ยวกับตน ของ
กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.6684	.0679
ภายในกลุ่ม	138	54.0475	

จากตาราง 18 แสดงว่า ครูอาจารย์ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาต่างกัน
มีคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง ไม่
สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 7

ตาราง 19 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมทางศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง
ทั้งหมด ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	81.3620	1.2030
ภายในกลุ่ม	109	67.6335	

จากตาราง 19 แสดงว่า ครูอาจารย์ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาต่างกัน
มีคะแนนค่านิยมทางศาสนาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง ไม่
สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 8

ตาราง 20 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของ คะแนนความคิดเกี่ยวกับตนของครูอาจารย์
สังกัด กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	4.7511	.0830
ภายในกลุ่ม	79	57.2530	

จากตาราง 20 แสดงว่า ครูอาจารย์สังกัด กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยม
ทางศาสนาแตกต่างกัน มีคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนไม่แตกต่างกัน

ตาราง 21 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของ คะแนนความคิดเกี่ยวกับตนของครูอาจารย์
สังกัด สป.กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	35.9201	.7144
ภายในกลุ่ม	56	50.2801	

จากตาราง 21 แสดงว่า ครูอาจารย์ที่สังกัด สป.กทม. ที่มีการถ่ายทอด
ค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน มีคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนไม่แตกต่างกัน

ตาราง 22 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของ คะแนนค่านิยมทางศาสนา ของครูอาจารย์ สังกัด สป.กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	75.8552	1.3361
ภายในกลุ่ม	50	56.7748	

จากตาราง 22 แสดงว่า ครูอาจารย์สังกัด สป.กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน มีคะแนนค่านิยมทางศาสนาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมทางศาสนาของครูอาจารย์ สังกัด กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	318.0768	4.5678*
ภายในกลุ่ม	56	69.6353	

* $p < .05$

จากตาราง 23 แสดงว่า ครูอาจารย์สังกัด กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน มีคะแนนค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน

และเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ โดยวิธีการของ Scheffe พบว่า ครูอาจารย์สังกัด กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาในระดับต่ำ ($\bar{X} = 78.16$) จะมีค่านิยมสูงกว่าครูอาจารย์ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา ($\bar{X} = 70.56$) ในระดับกลาง

ตาราง 24 แสดงความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนของกลุ่มตัวอย่างแยกตามสังกัด

สังกัด	$\bar{X}$	SD.	N	T
สป.กทม.	59.4194	7.044	62	0.88
กทม.	58.3763	7.365	93	

จากตาราง 24 จะเห็นว่า คะแนนความคิดเกี่ยวกับตนของครูอาจารย์ ทั้ง 2 สังกัด มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 25 แสดงความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนค่านิยมทางศาสนาของกลุ่มตัวอย่างแยกตามสังกัด

สังกัด	$\bar{X}$	SD.	N	T
สป.กทม	75.1017	7.638	59	0.40
กทม.	75.7000	8.946	70	

จากตาราง 25 จะเห็นว่า คะแนนค่านิยมทางศาสนาของครูอาจารย์ ทั้ง 2 สังกัดมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "บทบาทครู ประถมศึกษาในการ ถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา" จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ท้องการ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความซัดแย้งใน บทบาทของครู ประถมศึกษาในกรุง เทพมหานคร กับปริมาณการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา แก่นักเรียน นอกจากนี้ยังศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ คือ ภูมิหลังค่านิยม ทางศาสนา ความคิดเกี่ยวกับตนด้วย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ได้แก่ครูอาจารย์โรงเรียนประถมศึกษาที่สอนใน ภาคปลาย ปีการศึกษา 2528 จำนวน 200 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ครูอาจารย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีอยู่ 5 ตอนด้วยกันคือ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนตัว ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม ปลายเปิดเกี่ยวกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแก่นักเรียนและความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานในหน่วยงานที่สังกัดกับความสำนึกในหน้าที่ครูประถมศึกษา ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเกี่ยวกับตน ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามค่านิยมทางศาสนา ตอนที่ 5 เป็นแบบวัดความซัดแย้งในหน้าที่ที่ปฏิบัติหรือ เคยปฏิบัติและสิทธิที่ได้รับหรือ เคยได้รับ

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าสหสัมพันธ์แบบ Pearson Product Moment Correlation Coefficient ค่าสหสัมพันธ์แบบ Biserial Correlation Coeffi

การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และ ทหาความแตกต่าง โดยการหาค่าคะแนนที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลสรุปดังนี้คือ

1. การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาซึ่งเป็นตัวแปรตาม ได้ศึกษาพบว่า
  - 1.1 ครูอาจารย์สังกัด สป.กทม. มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาใน ระดับปานกลางและสูง ร้อยละ 69.1 ส่วนครูอาจารย์สังกัด กทม. มีการถ่ายทอดใน ระดับปานกลางและสูง รวมร้อยละ 55.2

ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่า ครูอาจารย์ที่อยู่ต่างสังกัดกันนั้น แต่ละสังกัด จะมีการปฏิสังสรรค์มีองค์การทางสังคม (Social Organization) ของตน บทบาทต่าง ๆ มีแนวโน้มไปสู่การประสานกัน ดังนั้นการถ่ายทอดค่านิยมหรือพฤติกรรมของครูที่ต่างสังกัด จึงอาจจะมีความแตกต่างกัน

1.2 การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของครูอาจารย์สังกัด กทม. มีความสัมพันธ์กับการขัดแย้งในหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของครูอาจารย์สังกัด กทม. มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในสิทธิของครูอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากข้อ 1.2 และ 1.3 อาจสรุปได้ว่า การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของครูอาจารย์สังกัด กทม. มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งในหน้าที่และสิทธิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นความขัดแย้งในสิทธิหน้าที่จึงอาจจะเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่งต่อการปฏิบัติของครู โดยเฉพาะครูที่สังกัด กทม.

2. ความขัดแย้งในบทบาท ซึ่งเป็นตัวแปรต้น ได้พบว่า

2.1 ในด้านสิทธิ ครูอาจารย์ทั้งหมดมีความขัดแย้งในสิทธิสูง มีจำนวนมากกว่าครูอาจารย์ที่มีความขัดแย้งในสิทธิต่ำ และพบว่าครูอาจารย์ที่สังกัด สป.กทม. มีความขัดแย้งในสิทธิสูงมากกว่าครูอาจารย์ที่สังกัด กทม.

2.2 ในด้านหน้าที่ ครูอาจารย์ทั้งหมดมีความขัดแย้งในหน้าที่ต่ำ มีจำนวนมากกว่าครูอาจารย์ที่มีความขัดแย้งในหน้าที่สูง และพบว่า ครูอาจารย์สังกัด กทม. มีความขัดแย้งในหน้าที่สูงมากกว่าครูอาจารย์ที่สังกัด สป.กทม. จึงน่าจะพิจารณาถึงระบบการจัดองค์การ และนโยบายเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ (บทบาทของครู) ในแต่ละสังกัด

3. ครูอาจารย์ที่สังกัด กทม. และ สป.กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกันมีคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนไม่แตกต่างกัน

4. ครูอาจารย์สังกัด สป.กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน มีคะแนนค่านิยมทางศาสนาไม่แตกต่างกัน

ครูอาจารย์ที่สังกัด กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน มีคะแนนค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน และเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ โดยวิธีการของ Scheffé พบว่าครูอาจารย์สังกัด กทม. ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาใน

ระดับต่ำ ($\bar{X} = 78.46$) จะมีค่านิยมทางศาสนาสูงกว่าครูอาจารย์ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาในระดับกลาง ($\bar{X} = 70.56$) ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่า ครูอาจารย์ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาในระดับต่ำ แต่มีค่านิยมทางศาสนาสูงนั้น เพราะวิธีการถ่ายทอดค่านิยมของครูอาจารย์อาจจะอยู่ในลักษณะการกระทำตัวเป็นตัวอย่าง หรือให้ประสบการณ์แก่เด็ก เช่น ให้เด็กร่วมบริจาคเงินเรียไรทอดผ้าป่าหรือไปร่วมกิจกรรมพาเด็กไปเวียนเทียนเป็นต้น แต่มีได้ใช้วิธีพูดจาสั่งสอน และเนื่องจากเป็นคำถามปลายเปิด ครูอาจารย์ที่มีค่านิยมทางศาสนาสูงกว่าอาจจะรู้สึกว่า การถ่ายทอดค่านิยมด้วยการเป็นตัวอย่าง หรือให้ประสบการณ์แก่เด็กเป็นเรื่องธรรมดา จึงไม่ได้เขียนเป็นรายละเอียดลงไป เพราะคำว่า "ถ่ายทอด" ของกลุ่มครูอาจารย์ มักจะเป็นการสอนอย่างเป็นทางการ

5. จากที่สรุปการวิเคราะห์ทั้งหมด ผู้วิจัยได้พิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งไว้แล้ว พบว่า ผลจากการวิจัยบางข้อตรงกับสมมติฐาน บางข้อไม่ตรงกับสมมติฐาน จึงจะได้นำมาถึงเหตุผลต่าง ๆ ต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 วุฒิการศึกษาของครูอาจารย์มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า วุฒิการศึกษาของครูอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 5) ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สาเหตุที่ทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานนั้น อาจจะเป็นเพราะว่า ครูอาจารย์ไม่ได้สอนความรู้วุฒิการศึกษาที่ตนเองจบมา ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นครูที่จบทางด้านสังคมศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ก็ย่อมไม่มีความแตกต่างในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

สมมติฐานข้อที่ 2 อายุการทำงานของครูอาจารย์มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าอายุการทำงานมีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 (ตารางที่ 6) อาจจะเนื่องจากว่า ครูที่มีอายุการทำงานสูงขึ้น อายุก็ย่อมมากขึ้น ภาวะ

เกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว เช่น การศึกษา เพื่อเพิ่มวุฒิคุณ ปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจน้อยลง ทำให้มีเวลาสำหรับทำหน้าที่รองคือ ถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาได้มากขึ้น หรืออาจจะเพราะมีตำแหน่งทางบริหารเพิ่มมากขึ้น จึงได้เริ่มสนใจที่จะพัฒนาจิตใจของเด็ก เพราะว่างเว้นตอนงานสอนประจำที่ล้นมือ จึงพบว่ายิ่งครูอาจารย์มีอายุการ สอนมากขึ้น จะมี การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาเพิ่มมากขึ้นด้วย

สมมติฐานข้อที่ 3 ความซัดแย้งในหน้าที่และสิทธิของครูอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความซัดแย้งในหน้าที่และสิทธิของครูอาจารย์มีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา อย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 (ตารางที่ 7 และ 8) จากตารางเมื่อดูรายละเอียดจะพบความซัดแย้งในหน้าที่ต่ำ เป็นกลุ่มที่มากที่สุดและจะมีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาสูงที่สุด แต่อาจจะมองไม่เห็นจากสถิติ เนื่องจากเป็นความแตกต่างที่ไม่สูง เพียงพอที่จะแสดงออกมาด้วยค่าของตัวเลข ส่วนความซัดแย้งในสิทธิสูง จะมีจำนวนมากที่สุด พวกนี้จะมีการถ่ายทอดค่านิยมในระดับกลาง แสดงให้เห็นว่า ในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ความซัดแย้งในสิทธิจะมีเป็นจำนวนมากที่สุดกว่าทุกกลุ่มอย่างน้อย ๆ ก็อาจจะกล่าวได้ว่า ครูส่วนมากไม่ใคร่พอใจในสิทธิของตน ซึ่งสิทธิในที่นี้จะเป็นการเลือกชั้นที่จะสอน ห้องเรียน วิชา การกำหนดวิธีการสอน ออกข้อสอบ ประเมินผลการเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ครูได้รับจากองค์การที่ครูสังกัดอยู่ ซึ่งแต่ละองค์การก็จะมีระบบระเบียบและนโยบายของตนแตกต่างกันไป แต่โดยสรุปรวม จะพบว่าครูทั่วไปก็ยังไม่มีใครพอใจในสิทธิที่ตนได้รับอยู่พอสมควร

สมมติฐานข้อที่ 4 อายุการทำงานของครูอาจารย์มีความสัมพันธ์กับความซัดแย้งในหน้าที่และสิทธิของครู

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า อายุการทำงานมีความสัมพันธ์กับความซัดแย้งในหน้าที่และสิทธิ อย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน (ตารางที่ 13) อาจจะเป็นไปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างของเราได้รวมครูอาจารย์จากสองสังกัดไว้ด้วยกัน แต่จากการพิจารณาตาราง โดยละเอียด พบว่า อายุการทำงานกับความซัดแย้งในสิทธิจะมีค่าสูงกว่าอายุการทำงานกับความซัดแย้งในหน้าที่

สมมติฐานข้อที่ 5 ความคิดเกี่ยวกับตนของครูอาจารย์มีความสัมพันธ์กับ
ความซัดแย้งในหน้าที่และสิทธิของครูอาจารย์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับตนมี
ความสัมพันธ์กับความซัดแย้งในสิทธิ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มี
ความสัมพันธ์กับความซัดแย้งในหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไป
ตามสมมติฐานบางส่วน (ตารางที่ 16) แสดงว่าความรู้สึกซัดแย้งเป็นสิทธิที่ครูอาจารย์
ได้รับจากองค์กรจะมีแนวโน้มไปในทางเดียวกันกับที่เขาได้รับความรู้สึกจากบุคคลรอบข้าง
เกี่ยวกับ "ตน" ของเขา

สมมติฐานข้อที่ 6 ค่านิยมทางศาสนาของครูอาจารย์มีความสัมพันธ์กับความซัดแย้ง
ในหน้าที่และสิทธิของครูอาจารย์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าคะแนนค่านิยมทางศาสนามีความสัมพันธ์
กับความซัดแย้งในสิทธิ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับ
ความซัดแย้งในหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานบางส่วน
(ตารางที่ 17) จากการพิจารณาตาราง โดยละเอียด พบว่า ครูส่วนมากมักจะไม่มี ความ
ซัดแย้งในหน้าที่ซึ่งครูมักจะถือและยอมรับว่าเป็นบทบาทที่เขาเองต้องทำให้สังคมอยู่แล้ว เช่น
การสอน งานครูประจำชั้น งานบริหาร งานพัฒนาชุมชน และงานอบรมความเชื่อทาง
ศาสนา เป็นต้น ดังนั้น ความซัดแย้งในสิทธิจึงมีไม่มากพอ จึงอาจจะแสดงให้เห็นไม่ได้
ในตาราง

สมมติฐานข้อที่ 7 ครูอาจารย์ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแตกต่างกัน จะมี
คะแนนความคิดเกี่ยวกับตนต่างกัน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าครูอาจารย์ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา
ต่างกันมีคะแนนความคิดเกี่ยวกับตนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ไม่
สอดคล้องกับสมมติฐาน (ตารางที่ 18) อาจจะเป็นไปได้ว่า ครูส่วนมากจะมีระดับของ
ความคิดเกี่ยวกับตนอยู่ในระดับใกล้เคียงกันอยู่แล้ว ส่วนการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนานั้น
อยู่ในระดับปานกลางและค่อนข้างสูง ไม่ต่างกันมาก

สมมติฐานข้อที่ 8 ครูอาจารย์มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาต่างกัน มีคะแนน
นยมทางศาสนาแตกต่างกัน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ครูอาจารย์ที่มีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาต่างก็มีคะแนนค่านิยมทางศาสนาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน (ตารางที่ 19) ซึ่งสรุปจากตารางอื่น ๆ พบว่า มีครูบางสังกัดก็มีคะแนนการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาในระดับต่ำ แต่มีค่านิยมทางศาสนาสูง อาจจะเป็นเพราะว่าวิธีการถ่ายทอดค่านิยมนั้นแต่ละคนใช้ต่างรูปแบบกัน บางคนอาจจะไม่ได้สั่งสอนด้วยวาจา แต่เน้นการเป็นตัวอย่าง หรือให้ประสบการณ์แก่เด็กแทน เป็นการถ่ายทอดแบบไม่เป็นทางการ คะแนนการถ่ายทอดจึงค่อนข้างต่ำ

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่าคะแนนค่านิยมในระดับเดียวกันจึงมีการถ่ายทอดทางศาสนาแตกต่างกัน

ส่วนคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับหน้าที่ของครูประถมศึกษา ผู้วิจัยได้จัดลำดับตามความถี่ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนมากตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับหน้าที่ด้านการสอนให้ความรู้เป็นอันดับหนึ่ง อันดับสองคือ การดูแลอบรมมารยาทความประพฤติปลูกฝังศีลธรรมอันดีให้กับนักเรียน อันดับสามคือ เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็กนักเรียน

จะเห็นได้ว่า ครูระดับประถมศึกษาส่วนมากจะให้บทบาทหน้าที่ในด้านการเรียนการสอนสำคัญที่สุด เป็นหน้าที่หลัก ส่วนการดูแลความประพฤตินักเรียนนั้นจะให้ความสำคัญเป็นอันดับรองลงมา และวิธีที่ใช้ปลูกฝังค่านิยมทางศาสนาให้แก่เด็กนั้นสรุปได้ว่าใช้เพียง 2 วิธีคือ 1) อบรมสั่งสอน 2) เป็นตัวอย่างเท่านั้น ไม่ได้ใช้การให้ประสบการณ์แก่เด็ก ๆ ซึ่งเรียกกันว่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมตามที่เราต้องการ

ดังนั้นผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการจัดการอบรมหรือสัมมนาครูอาจารย์ในระดับประถมศึกษาโดยให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดค่านิยมแก่เด็กนักเรียน เพื่อจะได้มีโอกาสสร้างทรัพยากรมนุษย์หรือเด็กไทยของเราให้เป็นผู้มีค่านิยมทางศาสนาที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ครูอาจารย์แต่ละสังกัดมีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการจัดองค์การของแต่ละหน่วยงานในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาหน่วยงานต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดนโยบายในเรื่องการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของครูในสังกัด

2. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจำกัดการศึกษาเพียงประชากรตัวอย่าง 200 คน จากโรงเรียนในสังกัด สป.กทม. และ สปช. เท่านั้น อีกทั้งการศึกษาทำโดยการให้ครูตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้พูดคุยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ายังมีเรื่องราวที่ควรศึกษาและวิจัยเพิ่มเติมอีกมาก จึงมีความประสงค์จะเสนอแนะให้ผู้ศึกษาต่อศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ควรมีการเปรียบเทียบรูปแบบ ขั้นตอน การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของครูอาจารย์ในกลุ่มโรงเรียนทั้งรัฐบาลและเอกชนในระดับประถมศึกษา ว่าจะมีความแตกต่างหรือเหมือนกันหรือไม่ในลักษณะโรงเรียนที่แตกต่างกัน

2.1 ควรมีการเปรียบเทียบรูปแบบขั้นตอนการถ่ายทอดทางศาสนาของครูอาจารย์ในกลุ่มโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อค้นหารูปแบบการถ่ายทอดที่จะเหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละชั้นของสังคม เพื่อจะศึกษาว่าชั้นสังคมมีอิทธิพลต่อเด็กหรือไม่ ครูอาจารย์ควรใช้วิธีการใดกับเด็กประเภทใด

2.3 ควรมีการศึกษาการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของครูในเมืองและชนบท เพื่อคู่ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม บทบาทของครูในเมืองและชนบท เพื่อเปรียบเทียบระดับขั้นตอนรูปแบบการถ่ายทอด

2.4 ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับบทบาทของครูกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา เปรียบเทียบทั้ง 4 ภาค เพื่อหาแนวทางสากลสำหรับเด็กไทยในอนาคต เพื่อเร่งพัฒนาค่านิยมจิตใจอันเป็นหนทางที่จะสร้างทรัพยากรบุคคลที่ดีให้แก่ประเทศไทยในอนาคต

บรรณานุกรม

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

บรรณานุกรม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ครูอาจารย์แต่ละสังกัดมีการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการจัดองค์การของแต่ละหน่วยงานในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาหน่วยงานต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดนโยบายในเรื่องการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของครูในสังกัด

2. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจำกัดการศึกษาเพียงประชากรตัวอย่าง 200 คน จากโรงเรียนในสังกัด สป.กทม. และ สปช. เท่านั้น อีกทั้งการศึกษาทำโดยการให้ครูตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยมิได้พูดคุยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ายังมีเรื่องราวที่ควรศึกษาและวิจัยเพิ่มเติมอีกมาก จึงมีความประสงค์จะเสนอแนะให้ผู้ศึกษาต่อศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ควรมีการเปรียบเทียบรูปแบบ ขั้นตอน การถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของครูอาจารย์ในกลุ่มโรงเรียนทั้งรัฐบาลและเอกชนในระดับประถมศึกษา ว่ามีความแตกต่างหรือเหมือนกันหรือไม่ในลักษณะโรงเรียนที่แตกต่างกัน

2.1 ควรมีการเปรียบเทียบรูปแบบขั้นตอนการถ่ายทอดทางศาสนาของครูอาจารย์ในกลุ่มโรงเรียนระดับเดียวกับโรงเรียนระดับไม่ด้อย เพื่อค้นหารูปแบบการถ่ายทอดที่จะเหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละชั้นของสังคม เพื่อจะศึกษาว่าชั้นสังคมมีอิทธิพลต่อเด็กหรือไม่ ครูอาจารย์ควรใช้วิธีการใดกับเด็กประเภทใด

2.3 ควรมีการศึกษาการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาของครูในเมืองและชนบท เพื่อค้นคว้าเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม บทบาทของครูในเมืองและชนบท เพื่อเปรียบเทียบระดับขั้นตอนรูปแบบการถ่ายทอด

2.4 ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับบทบาทของครูกับการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา เปรียบเทียบทั้ง 4 ภาค เพื่อหาแนวทางสากลสำหรับเด็กไทยในอนาคต เพื่อเร่งพัฒนาบ้านจิตใจอันเป็นหนทางที่จะสร้างทรัพยากรบุคคลที่ดีให้แก่ประเทศไทยในอนาคต

บรรณานุกรม

Coser, Lewis A. and Bernard Rosenberg. Sociological Theory. New York, Macmillan Publishing, 1976.

Cosin, Ronald G. A Sociology of Education. New York, Appleton Century Crafts, 1965.

Chai, P. Buddhism and The World View. Bangkok, The Social Science Association Press, 1965.

Campbell, Doris Klein. "Difference of Values Among College Students at Different Class Levels," Dissertation Abstracts, 10(23) : 3809 April 1963.

Blumer, H. Symbolic Interactionism. Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall, 1939.

Bledsoe, Joseph G. "A Comparative Study of Values and Critical Thinking Skills of a Group of Educational Workers," The Journal of Educational Psychology, 7(46) : 408 - 417, November, 1955.

Biddle, Bruce J. and Edwin Thomas. Role Theory Concepts and Research. New York, John Wiley & Sons, 1966.

Bertrand, Alvin L. Social Organization: A General Systems and Role Theory Perspective. Philadelphia, F.A. Davis, 1972.

Bedien, Arthur G. and others. "The Relationship Between Role Stress and Job - Related, Interpersonal, and Organizational Climate Factors," The Journal of Social Psychology, 113 : 247 - 260, 1981.

อนันต์ อารยพันธ์ ความแปลกแยกในการทำงานของข้าราชการครู : ศึกษากรณีข้าราชการครู
โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2527

อรวรรณ อุตีสุวรรณกุล บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วิทยานิพนธ์ สค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521, 220 หน้า

อวยชัย จันทปัญญาศิลป์ บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ความ
ทันสมัยของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทรุ่นเรียนและ
บุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 วิทยานิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526

อคมเศอสน สกมณี ความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนและพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กวัยรุ่น วิทยานิพนธ์
สค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 145 หน้า

Bedian, Arthur G. and others. "The Relationship Between Role Stress and
Job - Related, Interpersonal, and Organizational Climate Factors,"
The Journal of Social Psychology. 113 : 247 - 260, 1981.

Bertrand, Alvin L. Social Organization : A General Systems and Role Theory
Perspective. Philadelphia, F.A. David, 1972.

Biddle, Bruce J. and Edwin Thomas. Role Theory Concepts and Research.
New York, John Wiley & Sons, 1966.

Bledsoe, Joseph C. "A Comparative Study of Values and Critical Thinking
Skills of a Group of Educational Workers," The Journal of Educational
Psychology. 7(46) : 408 - 417, November, 1955.

Blumer, H. Symbolic Interactionism. Englewood Cliffs, N.J. Prentice-

Campbell, Doris Klein. "Difference of Values Among College Students at
Different Class Levels," Dissertation Abstracts. 10(23) : 3809
April 1963.

Chai, P. Buddhism and Thai World View. Bangkok, The Social Science
Association Press, 1965.

Coser, Lewis A. and Bernard Rosenberg. Sociological Theory. New York,
Macmillan Publishing, 1976.

Cowin, Ronald G. A Sociology of Education. New York, Appleton Century
Crafts, 1965.

- Cronbach, L.J. Essentials of Psychological Testing. 3rd ed., New York, Harper and Row 1970. 572 p.
- Crutchfield, Richard and others. Individual in Society. p. 102. Tokyo, Kongkusha Com., Ltd., 1969.
- Drabick, L.W. "Perceivers of the Teacher Role : The Teacher Educator," Journal of Teacher Education. 19 : 51 - 57, 1967.
- Finlayson, D.S. and L. Cohen. "The Teacher's Role : A Comparative Study of the Conceptions of College of Education Students and Head Teachers," British Journal of Educational Psychology. 37 : 22 - 31, 1967.
- Gross, N.; W.S. Mason and A.W. McEachern. Explorations in Role Analysis : Studies of the School Superintendency Role. New York, Wiley, 1958.
- Kahn, Robert L. Organization Stress : Studies in Role Conflict and Ambiguity. New York, John Wiley & Sons, 1964.
- Kelringer, Fred N. Foundation of Behavioral Research. p. 499. 2 nd. ed. London, Holt Rinehart and Winston, Inc., 1973.
- Lau, Donal Arther. "Value Patterne of Elementary Teachers in Relation to Attitude Expressed Toward Religions Issues in the Classroom," Dissertation Abstracts. 31(11) : 5866A May 1971.
- Lazarus, Richart S. Personality and Adjustment. p. 61 - 63, Englewood Cliffs, N.J., Prentice - Hall, Inc., 1963.
- Linton, R. The Study of Man. New York, Appleton - Contury, 1936.
- Mead, G.H. Mind, Self and Society. Chicago, University of Chicago Press, 1934.
- Merton, Robert K. Social Theory and Social Structure. Glencoe, The Free Press, 1962.
- Moore, Charles Joseph. "An Investigation of the Purposes, Organizational and Administrative Practices, Problems, and Values of the Assembly Program in the Senior High Schools of Pensylvania," Dissertation Abstracts. 10(17) : 2192, October, 1957.
- Moreno, J.L., ed. The Sociometric Roder. Glencoe, III : The Free Press, 1960.
- Morris, Brain. "Reflection on Role Analysis," The British Journal of Sociology. p. 398 - 400, 404, 1958.
- Olsen, Marvin E. The Process of Social Organization. New York, Holt, Rinehart and Winston, 1968.

- Parsons, Talcott. Action Theory and the Human Condition. New York, The Free Press, 1978. 464 p.
- Phinix, Phillip H. Philosophy of Education. p. 549, New York, Henry Holt and Company, 1958.
- Sethna, Rustum Jehanbux. "A Cross-national Comparison of Certain Values among Graduate Students from the United States, Pakistan, India, and Thailand," Dissertation Abstracts. 10(25) : 5751, April, 1965.
- Shaw, Marvin E. and Jack M. Wright. Scale for the Measurement of Attitudes. New York, McGraw - Hill, 1967.
- Turner, Torrence. The Structure of Sociological Theory. Homewood, Illinois: The Dorsey Press, 1982.
- Vaughan, Lawrence E. "Relationship of Values to Leadership, Scholarship and Vocational Choice," Dissertation Abstracts. 1(20) : 209 - 210, July, 1959.
- White, Thomas Robert. "A Study of the Values and Attitudes of Distributive Education Teacher-coordinators as compared to Two Groups of Potential Teacher-coordinators," Dissertation Abstracts. 2(30) : 610, August, 1969.

ภาคผนวก

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับตน

ข้อ	p	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	0.000	6.65
2	0.000	4.45
3 *	0.000	7.43
4 *	0.000	6.65
5	0.004	2.93
6	0.003	3.10
7 *	0.000	6.58
8 *	0.003	3.12
9	0.000	6.22
10	0.000	7.30
11 *	0.000	4.61
12 *	0.000	6.85
13	0.036	2.13
14	0.000	3.93
15 *	0.000	5.82
16 *	0.000	4.82

ทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

* เป็นข้อความเชิงนิเสธ (Negative)

ภาคผนวก

ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดค่านิยมทางศาสนา

ข้อ	p	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1*	0.000	7.20
2	0.000	4.40
3*	0.000	4.47
4*	0.001	3.35
5	0.000	4.32
6	0.002	3.24
7	0.000	5.22
8	0.002	3.31
9*	0.001	3.34
10	0.005	2.95
11*	0.000	4.23
12	0.002	3.25
13	0.000	6.24
14*	0.000	4.94
15	0.007	2.74
16*	0.000	4.25
17*	0.005	2.92
18	0.000	4.67
19*	0.000	5.62
20*	0.010	2.63

ทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

* เป็นข้อความเชิงนิเสธ (Negative)

รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร (สป.กทม.)

1. โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์
2. โรงเรียนวัดใหม่ช่องลม
3. โรงเรียนพญาไท
4. โรงเรียนคาราคาม
5. โรงเรียนวัดเจ้ามูล

สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (กทม.)

1. โรงเรียนวัดบางนาใน
2. โรงเรียนวัดบางเตย
3. โรงเรียนวัดไผ่ตัน
4. โรงเรียนวัดสามัคคีสุทธาวาส
5. โรงเรียนวัดประทุม (พวงอุทิศ)

แบบสอบถามนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่องบทบาทของครูประถมศึกษา
ในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแก่นักเรียน เพื่อต้องการทราบว่าในปัจจุบันครูประถมศึกษา
มีบทบาทเพียงไร ซึ่งท่านเป็นผู้หนึ่งที่มีความเหมาะสมและมีคุณสมบัติในการตอบแบบสอบถาม
ฉบับนี้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับเกียรติจากท่าน โดยกรุณากรอกแบบสอบถามนี้
ด้วยความจริงใจและครบถ้วน ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับ จะเก็บไว้เป็นความลับเพื่อใช้เป็นประโยชน์
ทางการวิจัยเท่านั้น

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งมา ณ โอกาสนี้

นาง ออม เตือน สอนดี

นางสาวนกลเล็ก สุขถิ่นไทย

ผู้วิจัย

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว ประสานมิตร

แบบสอบถาม

บทบาทของครูประถมศึกษาในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแก่นักเรียน

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย หน้าข้อตรงกับความจริงเกี่ยวกับท่านมากที่สุด

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 20 ปี
 20 - 30 ปี
 31 - 40 ปี
 41 - 50 ปี
 51 - 60 ปี
3. วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด
 ป.กศ.สูง หรือต่ำกว่า (วิชาเอก) .....
 ปริญญาตรี (วิชาเอก) .....
 ปริญญาโท (วิชาเอก) .....
 อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....
4. วิชาที่สอนในปัจจุบัน
 กลุ่มทักษะ คณิตศาสตร์
 ภาษาไทย
 กลุ่ม สดน. จริยศึกษา
 พลศึกษา
 ศิลปศึกษา
 กนตรี นาฏศิลป์
 กลุ่ม สปช. สังคมศึกษา
 วิทยาศาสตร์
 กลุ่มการงานฯ เกษตร
 งานไม้
 อื่น ๆ .....

กฏมวิชาเลือก

ภาษาอังกฤษ

อื่น ๆ .....

5. ระดับชั้นที่สอนในปัจจุบัน

ประถมปีที่ 1

ประถมปีที่ 4

ประถมปีที่ 2

ประถมปีที่ 5

ประถมปีที่ 3

ประถมปีที่ 6

6. ตำแหน่งหรืองานอื่น ๆ นอกจากงานสอนที่เคยทำมาหรือกำลังทำอยู่

ไม่มี

มี (โปรดระบุ เช่น ครูวิชากร, กรรมการกลุ่ม ฯลฯ)

7. ระยะเวลาทำงานเป็นครูมาจนถึงปัจจุบัน

0 - 4 ปี

5 - 9 ปี

10 - 15 ปี

31 - 40 ปี

16 - 30 ปี

41 ปีขึ้นไป

ขอแนะนำ

ต่อไปนี้ เป็นข้อคำถาม เกี่ยวกับค่านิยมทางศาสนา ซึ่งผู้วิจัย ได้ให้คำจำกัดความของการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนา ว่าหมายถึงการทำให้เด็กนักเรียนมีความเชื่อและยึดถือหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งหรือแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งให้นักเรียน เป็นประโยชน์และคุณค่าในการดำเนินชีวิตแบบพุทธ

โปรดแสดงความคิดเห็นดังต่อไปนี้

1. ในสังคมกรุงเทพมหานครที่กำลังมีปัญหาลับล้นวุ่นวาย ท่านคิดว่าครู ประถมศึกษา ยังมีบทบาทในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาหรือไม่อย่างไร .....
2. ในฐานะที่ท่าน เป็นครูคนหนึ่ง วิธีที่ท่านใช้ เสมอในการ ถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแก่นักเรียนคือ .....
3. ท่านคิดว่านักเรียนของท่านมีความประพฤติเป็นอย่างไร .....
4. ท่านใช้เวลาประมาณเท่าไรใน 1 สัปดาห์และตอนไหนในการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาแก่นักเรียน .....

5. ท่านคิดว่า การบริหารงานของหน่วยงานที่ท่านสังกัด มีผลต่อการทำงานของท่านในแง่
 สิทธิที่ท่านได้รับ และหน้าที่ที่ท่านต้องปฏิบัติให้หน่วยงานของท่านคือ .....

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าคุณประณตศึกษาควรมีหน้าที่อะไรบ้าง (โปรดเรียงตามลำดับความสำคัญ)

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

คำชี้แจง แบบสอบถามตอนนี้ต้องการทราบเกี่ยวกับความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองของท่าน ซึ่งข้อความแต่ละข้อไม่ได้ใช้วัดว่าคุณเป็นคนดีหรือไม่เป็นคนดี รู้จริงหรือไม่รู้จริง และไม่ได้วัดว่าคุณดีหรือไม่ดี ดังนั้นโปรดให้คำตอบตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองเท่านั้น

ข้อความ	ตรงกับความเป็นจริง				
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ตอบไม่ถูก
1. ฉันรู้ว่าในบรรดาเพื่อนร่วมงาน ฉันเป็นคนที่มีความคิดดีคนหนึ่ง					
2. ฉันเชื่อว่าทุกคนต้องนึกถึงฉันเป็นคนแรก เมื่อเขาต้องการความช่วยเหลือ					
3. ฉันรู้สึกว่ามีปัญหาไม่คอยดีเท่าผู้ร่วมงานคนอื่น					
4. ฉันไม่ค่อยแน่ใจว่าการปฏิบัติตนของฉันถูกต้องเสมอ					
5. ฉันปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อื่นกับบัญชาอย่างดี					
6. ฉันรู้ตัวดีว่าไม่ต้องให้ใคร เตือนในเรื่องที่ฉันรับผิดชอบ					
7. ในสังคมไทยการตรงต่อเวลาไม่เป็นสิ่งจำเป็น					
8. ฉันจะทำงานต่อเมื่อต้องการจะทำเท่านั้น					
9. ในการประชุมความคิดเห็นของฉันมักเป็นที่ยอมรับของสมาชิก					
10. เพื่อนฝูงมักจะเชื่อฟัง และทำตามความคิดเห็นของฉันเสมอ					
11. ฉันไม่กล้าที่จะพูดหรือทำในสิ่งที่คนอื่นไม่เห็นด้วยแม้กระทั่งในกรณีที่ฉันคิดว่า เป็นเรื่องที่ถูกต้อง					
12. ฉันรู้สึกหงุดหงิดใจไม่ได้เมื่อพบปัญหาเสมอ					
13. ฉันชอบมองคนแปลกหน้าในแง่ดีเสมอ					
14. ฉันยังยึดคติที่ว่า "ชอกกินไม่หมด คคกินไม่นาน"					
15. ฉันคิดว่าฉันยังไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต					
16. ฉันคิดว่าฉันเป็นเพียงผู้รับจ้างสอนหนังสือเท่านั้น ไม่ใช่ครูที่แท้จริง					

คำชี้แจง ในการตอบแบบสอบถามนี้ ขอให้ท่านเปรียบเทียบความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของท่านว่าเห็นด้วยกับบุคคลในเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่ละข้อในแบบสอบถามนั้นหรือไม่ เพียงใด (ไม่มีคำตอบที่ผิดหรือถูก เพราะแต่ละคนย่อมมีความรู้สึกหรือกระทำที่ต่างกัน ฉะนั้นโปรดตอบให้ตรงกับความรู้สึกและการกระทำของท่านเท่านั้น)

หมายเหตุ โปรดอย่าเสียเวลาในการตอบแต่ละข้อมากนักให้ตอบไปตามความรู้สึกครั้งแรกที่ท่าน

ข้อความ	ท่านเห็นด้วยกับบุคคลในข้อความ				
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ตอบไม่ถูก
1. นิрутต์เชื่อว่าเงินเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในปัจจุบัน ดังนั้นจึงต้องชวนชายหาเงินมาให้มากที่สุดไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม					
2. เมื่ออธิษฐานต้องการสิ่งใด เขาจะต้องพิจารณาถึงประโยชน์ที่สอยของสิ่งนั้นว่าเหมาะสมกับฐานะหรือความสามารถของเขาเล็กน้อยเพียงใด มิใช่ดูที่ความสวยงามเท่านั้น					
3. ขณะที่สมาชิกกำลังชมการแข่งขันฟุตบอลอยู่นั้นปรากฏว่ามีทีมที่เธอเชียร์อยู่ได้ประตู เธอจึงกระโดดขึ้นจากที่นั่งพร้อมกับตะโกนออกมาด้วยความเสียงอันดัง					
4. เพื่อนครูสาวคนหนึ่งรู้สึกอิจฉานางนุช เพราะเป็นที่รักของครูคนอื่น ๆ ครูสาวคนนั้นจึงนิทาว่าร้ายให้นางนุชหาวา เธอผิดหวังจากคนรักจึงมารักษาแผลหัวใจนางนุช ใครที่ครูคนนั้นมาก และออกทนต์ไม่ไหวจึงได้คือว่าครูคนนั้นพันทาเธอ					

ข้อความ	ท่านเห็นด้วยกับบุคคลในข้อความ				
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ตอบไม่ถูก
5. เมื่อมีเรื่องไม่พอใจกันขึ้นมาครั้งใด ภรรยาของอคุณย์มักจะกล่าวลงเกินไปถึงบิคารมารดาของเขาเสมอ อคุณย์รู้สึกไม่พอใจแต่ระงับใจไว้ได้					
6. นัยนามีผิวค่อนข้างดำมาก หากเพื่อน ๆ คุยถึงเรื่องนิจคำของคนอื่น ๆ เธอจะรู้สึกไม่ค่อยสบายใจ และอึดอัดใจมาก แต่ก็ยังนั่งฟังอยู่					
7. ญาติมายืมเงินนิตัน นิตันไม่มีเงินให้ ญาติขอรับให้ นิตันเอาเงินของบริษัทที่นิตันรับผิดชอบมาให้ก่อน นิตันไม่ยอมทำแม้ญาติจะโกรธก็ตาม					
8. สมชายเห็นพระภิกษุแล้วยกมือไหว้ แม้วาคนอื่น ๆ จะไม่ไหว					
9. วิชาญมักไม่ค่อยช่วยเหลือผู้อื่น เพราะถือว่าคนเราควรช่วยตนเอง ดังพุทธภาษิต "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน"					
10. วนี เป็นแม่ที่ชอบอุ้มลูกที่เดือนลูกด้วยคำรุนแรง เสมอ เพราะลูกของเธอหัวค้อน ไม่เชื่อฟัง เธอคิดว่าการทำเช่นนั้นไม่ผิด เพราะเธอทำด้วยความรัก ความหวังดี อย่างแท้จริง					
11. สุรียเป็นครูที่ไม่ค่อยรวมกิจกรรมของโรงเรียน เพราะมีภาระทางบ้านมากและใช้เป็นข้ออ้างกับเพื่อน ๆ เสมอ					
12. ครูจิตร์ เป็นคนธรรมดาธรรมดา ชอบทำสมาธิเพราะเชื่อว่าเป็นทางทำให้จิตใจสงบได้					
13. สาวตรีไม่กล้าที่จะยกยอกทรัพย์สินร่วมกับเพื่อน ๆ ทั้ง ๆ ที่เพื่อนหลายคนรวมกันทำอย่างแบบเนียนและไม่มีหลักฐานเอาผิดได้					

ข้อความ	ท่านเห็นด้วยกับบุคคลในข้อความ				
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ตอบไม่ถูก
14. มาลินีเป็นเจ้าของโรงเรียนจึงพยายามทำทุกอย่างตามความต้องการของคุณ เพื่อให้โรงเรียนเจริญ โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกและไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครูในโรงเรียน					
15. จำรัสชอบทานอาหารมังสวิรัตินเป็นประจำเพราะสงสารสัตว์ที่ต้องตายเพื่อเป็นอาหารของมนุษย์					
16. ศ.ช. วารินทร์ ไม่ได้ทานอาหารเช้า ด้วยความหิวจึงขโมยกลองข้าวของเพื่อนมาทานจนหมด					
17. มะลิวัลย์ต้องการทุนเพื่อการศึกษา จึงยอมตัวเป็นภรรยาของชายคนหนึ่งที่					
18. สมชัย เคยดื่มเหล้าร่วมกับเพื่อน ๆ เป็นประจำภายหลังคิดได้จึงเลิกดื่มโดยเด็ดขาดแม้ว่าจะเข้ากับเพื่อน ๆ ไม่ได้เหมือนเดิม					
19. มานิตยคติความสมานนี้ เป็นสมัยที่มีการแข่งขันกันมาก ทุกวิถีทาง คนที่ซื่อสัตย์จะอยู่ในสังคมนี้ยาก บางครั้งเขาจึงต้องหน้าไหวหลังหลอกเพื่อจะอยู่ในสังคมนี้ได้					
20. สุกิจ ไม่นิยมยกย่อง และไม่ชอบวิธีการที่คนไปวัดทำบุญส่วนตัวเลย. เขาเห็นว่าเป็นการเสียเวลาทำมาหากินโดยเปล่าประโยชน์					

คำชี้แจง โปรดขีด ✓ ในช่องที่ตรงกับกรปฏิบัติของท่าน

1. หน้าที่สำคัญต่อไปนี้แต่ละหน้าที่นั้น ท่านได้เคยปฏิบัติ หรือไม่เคยปฏิบัติ

หน้าที่สำคัญ	เคยปฏิบัติ	ไม่เคยปฏิบัติ
งานสอน	.....	.....
งานครูประจำชั้น	.....	.....
งานบริหาร	.....	.....
งานพัฒนาชุมชน	.....	.....
งานอบรมความเชื่อทางศาสนาพุทธ	.....	.....
งานอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว (โปรดระบุ).....	.....	.....

2. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับหน้าที่ต่อไปนี้

หน้าที่สำคัญ	ชอบ	ไม่ชอบ
งานสอน	.....	.....
งานครูประจำชั้น	.....	.....
งานบริหาร	.....	.....
งานพัฒนาชุมชน	.....	.....
งานอบรมความเชื่อทางศาสนาพุทธ	.....	.....
งานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว (โปรดระบุ).....	.....	.....

3. หน้าที่ย่อยต่อไปนี้ ท่านได้เคยปฏิบัติ หรือไม่เคยปฏิบัติ

หน้าที่ย่อย	เคยปฏิบัติ	ไม่เคยปฏิบัติ
เตรียมการสอน		
ออกและตรวจข้อสอบ		
ตรวจรายงานประจำภาค		
ตรวจการบ้าน		
อ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับสาขาวิชาที่สอน		
ทำบันทึกการสอน		
งานทะเบียน		
งานระเบียบสะสม		
งานบัตรสุขภาพ		
งานพัฒนาโรงเรียน		
งานพัสดุ		
การเงิน		
ธุรการ		
ห้องสมุด		
รวมในโครงการพัฒนาการศึกษาในระดับห้อง		
รวมในโครงการพัฒนาการศึกษาในระดับโรงเรียน		
คูวิชาการ		
กรรมการกลุ่ม		
ให้คำแนะนำทางวิชาการแก่นักเรียน		
ให้คำแนะนำในปัญหาทั่วไปแก่นักเรียน		
การอบรมมารยาทเด็ก		
ประชุมเรื่องทั่วไป		
พิจารณาความดีความชอบ		

หน้าที่ย่อย	เคยปฏิบัติ	ไม่เคยปฏิบัติ
จัดโครงการส่งเสริมพัฒนาชุมชน	.....	.....
สอนและอบรมทางวิชาการแก่บุคคลทั่วไป (เช่น ลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น)	.....	.....
จัดแสดงนิทรรศการทางวิชาการ	.....	.....
งานในวันหยุด	.....	.....
งานดูแลความสะอาดในโรงเรียน	.....	.....
งานบริการทั่วไป	.....	.....

4. หน้าที่ย่อยต่อไปนี้ ท่านมีความรู้สึกอย่างไร

หน้าที่ย่อย	ชอบ	ไม่ชอบ
เตรียมการสอน	.....	.....
ออกและตรวจข้อสอบ	.....	.....
ตรวจรายงานประจำภาค	.....	.....
ตรวจการบ้าน	.....	.....
อ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับสาขาวิชาที่สอน	.....	.....
ทำบันทึกการสอน	.....	.....
งานทะเบียน	.....	.....
งานระเบียบสะสม	.....	.....
งานบัตรสุขภาพ	.....	.....
งานพัฒนาโรงเรียน	.....	.....
งานพัสดุ	.....	.....
การเงิน	.....	.....
ธุรการ	.....	.....

หน้าที่ย่อย	ชอบ	ไม่ชอบ
ห้องสมุด		
รวมในโครงการพัฒนาการศึกษาระดับห้อง		
รวมในโครงการพัฒนาการศึกษาระดับโรงเรียน		
ครูวิชาการ		
กรรมการกลุ่ม		
ให้คำแนะนำทางวิชาการ แก่นักเรียน		
ให้คำแนะนำในปัญหาทั่วไปแก่นักเรียน		
การอบรมมารยาทเด็ก		
ประชุมเรื่องทั่วไป		
พิจารณาความดีความชอบ		
จัดโครงการส่งเสริมพัฒนาชุมชน		
สอนและอบรมทางวิชาการแก่บุคคลทั่วไป		
(เช่น อบรมลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น)		
จัดแสดงนิทรรศการทางวิชาการ		
งานรักษาความปลอดภัยของสถานที่ราชการ		
งานในวันหยุด		
งานดูแลความสะอาดในโรงเรียน		
งานบริการทั่วไป		

5. ท่านเคยได้รับสิทธิต่าง ๆ ต่อไปนี้หรือไม่

สิทธิ	เคยได้รับ	ไม่เคยได้รับ
เลือกชั้นที่จะสอน		
เลือกห้องเรียนหรือสถานที่สอน		
เลือกวิชาที่จะสอน		

สิทธิ	เคยได้รับ	ไม่เคยได้รับ
กำหนดวิธีการสอน		
ออกข้อสอบ		
กำหนดคะแนนและวิธีให้คะแนน		
ประเมินผลการเรียนขั้นสุดท้าย		
มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน		
มีส่วนร่วมตัดสินใจหรือวางแผนนโยบายของโรงเรียน		
พิจารณาความดีความชอบ		
สิทธิอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวแล้ว (โปรดระบุ)		

6. ท่านมีความรู้สึกอย่างไร ในสิทธิต่าง ๆ ต่อไปนี้

สิทธิ	ต้องการ	ไม่ต้องการ
เลือกคนที่จะสอน		
เลือกห้องเรียนหรือสถานที่สอน		
เลือกวิชาที่จะสอน		
กำหนดวิธีการสอน		
ออกข้อสอบ		
กำหนดคะแนนและวิธีให้คะแนน		
ประเมินผลการเรียนขั้นสุดท้าย		
มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน		
มีส่วนร่วมตัดสินใจหรือวางแผนนโยบายของโรงเรียน		
พิจารณาความดีความชอบ		
สิทธิอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวแล้ว (โปรดระบุ)		

เมื่อท่านกรอกแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว กรุณาพับใส่ซองที่แนบมาให้ใหม่ พร้อมทั้งปิดผนึก

ขอขอบคุณในความร่วมมืออย่างดียิ่ง